

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਮ ਏ (ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ)

www.pardestimes.comਮਾਂ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

VOL- 18 No. 441 February 7, 2024

E-mail : info@pardestimes.com

Ph 510-938-7771

ਸ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ 'ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼' ਸਵਰਗਵਾਸ

ਫਰੀਮਾਂਟ- ਸ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਰਚ 10, 1931 ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਨੰਗਲ ਫੀਦਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਬਲਦੇਵ ਕੌਰ, ਜੋ ਕਿ 6 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਏ ਸਨ, ਦੇ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਬੀਬੀ ਹਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਦੂਜੀ ਬੇਟੀ ਹੈ ਬੀਬੀ ਪਰਮਵੀਰ ਕੌਰ ਬਾਸੀ।

ਬੀਬੀ ਹਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਸਪੁਤਰ ਦਾ ਨਾਮ ਗਗਨਜੋੜ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਪਰਮਵੀਰ ਕੌਰ ਬਾਸੀ ਸੁਪਤਨੀ ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਜੋ ਮਹਾਲੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਨ, ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹਨ ਹਰਮਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੁਖਮਨ ਸਿੰਘ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਇਕੋ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਬੀਬੀ ਬਲਦੇਵ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੇ 6 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਸ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਸਿਰਫ 23 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਏ। 31 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤੀ 'ਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ 15 ਕੁ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਰਸਿੰਗ ਹੋਮ 'ਚ ਵੇਖਣ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਕੁਝ ਦੇਰ ਮੈਂ ਠਹਿਰਿਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੋ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ 'ਕਿਉਂ ਬਈ ਪੋਤੀ ਰਾਜੀ ਬਾਜੀ ਆਏ' ਮੈਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਹਿਣਾ! ਹਾਂ ਜੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਚੁਸਤ ਹੈ ਤੇ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਕਹਿਣਾ 'ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ'। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਸਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤੇ

ਸ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ: 1931-2024

ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਦੱਸੀ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹਿਜ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਗਰੂ ਘਰ ਫਰੀਮਾਂਟ 'ਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਢਾਣੀ 'ਚ ਬੈਠਦੇ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਾਏਦਾਰ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ 1996 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਆਏ ਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ (ਰੇਡੀਓ ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ) ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਨਾਲਿਜ ਦਾ ਸੋਅ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਸੋਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ।

ਕੁਝ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਰੇਡੀਓ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹੋਸਟ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਦੇਣੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਤੇ ਉੱਚ ਪਾਏ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ।

ਮੈਂ 2006 ਤੋਂ ਅਖਬਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸਦਾ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਲਿਖਣਾ, ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣਾ ਤੇ ਫਿਰ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਉਸ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਲਿਆਉਣਾ ਤਾਂ ਕਿ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ, ਸਪਾਂਸਰਾਂ, ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸੱਜਣਾ-ਸਿੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਹਿਰੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸਸਕਾਰ 10 ਫਰਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਖੋ ਸਫ਼ਾ 3 'ਤੇ।

See me today and get the discounts and service you deserve

Gurbinder Singh Mavi

Insurance Lic# OF22244
650-237-0400
20395 Pacifica Dr, Ste 108 Cupertino, CA 94014-3016

Like a Good Neighbor, State Farm is There www.gmavi.com

State farm mutual Automobile Insurance Company. State Farm Indemnity Company Bloomington, IL.

Certified Insurance Agent

Global Green
INSURANCE AGENCY

ਹੈਲਥ ਇੰਸੋਰੇਂਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Mann Insurance Brokers Inc.
32146 Alvarado Blvd, Union City, CA 94587

510-487-1000
Agent License# 0C70672
mann@ggiaba.com www.ggiaba.com

ਸਾਡੇ ਕੰਮ ਦੀ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਗੱਦੀਂ
ਆਸੀਂ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ, ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਮੋਲ, ਸ਼ੋਅਰੂਮ
ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਤੋਂ
ਲੈ ਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਹਨ।

Bhupinder Singh Padam
email: padambuilders@gmail.com
Licensed # 1019803

CELL 510-565-6667
3143 ARDEN ROAD, HAYWARD CA- 94545

Joshi Law Firm
Attorneys at Law ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ
www.joshilawfirm.com info@joshilawfirm.com

ਇਨੀਗੋਸ਼ਨ ਆਧਾਰ ਤੇ ਗਰੀਵ ਕਾਰਡ ਯਤੀਸ਼ਨ ਬੰਦੀ ਕਸਟਡੀ ਭੱਤਾ ਜਾਂ ਖਰਚਾ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਖਰਚਾ

(559) 312-0083 (O) (888) 630-1230 (F)
516 W. SHAW AVE STE 200 FRESNO, CA 93704

TANVIR JOSHI
SBN: 302226

ਜਸਪਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਅਟਾਰਨੀ ਐਟ ਲਾਅ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਤੇ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਰਾਫਿਊਜ਼ੀ ਸਟੇਅ, ਬੱਚਾ ਗੋਦ ਲੈਣਾ, ਡਿਪੋਰਟੇਸ਼ਨ,
ਵਿਆਹ, ਐਚ ਵਨ, ਐਲ ਵਨ, ਲੇਬਰ
ਸਰਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਹਤ ਸਲਾਹ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ ਦਫਤਰ **ਨਿਊਯਾਰਕ ਦਫਤਰ** **ਸੈਕਰਮੈਂਟ ਦਫਤਰ** **ਫਰਜ਼ਨ ਦਫਤਰ**

3155 Kearny Street, Suite 248, Fremont, CA 94538	37-18-73rd ST., Jackson Height, NY 11372	2945 W. Capitol Ave. West, Sacramento CA-95691
510-657-6444	718-533-8444	916-372-448

Raj Budwal
(Investment and Financial Advisor)
408-972-8000,
408-835-0202 (Cell)

Budwal and Associates
329 Piercy Road, San Jose, CA 95138

8350202@gmail.com

ਆਈਲੈਟਸ ਵਾਲੀ ਕੁੜੀ ਦੀ ਕਦਰ ਘਟਾਵੇਗਾ ਕੈਨੋਡਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕਾਨੂੰਨ

ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਪਰਵਾਸ ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਕਰਦਿਆਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਆਮਦ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਰਵਾਸ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਤਰੀ ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਜੋ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਮੰਨੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਡਰ-ਗਰੈਜ਼ੂਏਟ ਕੋਰਸ ਕਰਨ
ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਲਈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ
ਜੀਵਨ ਸਾਬਿ ਨੂੰ ਓਪਨ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ।
ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨੌਜਵਾਨ ਮੁੜਿਆਂ ਦਾ
ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਲਈ ਆਈਲੈਟਸ ਪਾਸ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ
ਕੰਟ੍ਰੈਕਟ (ਇਕਰਨਾਮਾ) ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿਅਹਾਰ ਕਰਵਾਉਣ
ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ

ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਅੰਡਰ-ਗਰਜੂਏਟ ਕੋਰਸਜ਼ ਲਈ ਜਾ ਰਹੀਆਂ
ਨਵੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਝਟਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ
ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੈਨਡਾ
ਨਹੀਂ ਸੱਦ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀ ਹੈ

ਮਾਰਕ ਮਿਲਰ ਨੇ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਨਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਬਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਰਮਿਟ ਅਰਜੀਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਇਨਟੇਕ ਕੈਪ (ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਆਮਦ ਸੀਮਤ) ਤੈਂਤ ਕਰੇਗੀ। 2024 ਲਈ ਕੈਪ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਲਾਗਭਗ 360,000 ਅਧਿਐਨ ਪਰਮਿਟ ਸਹਿਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ 2023 ਤੋਂ 35% ਦੀ ਕਮੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਈਆਰਸੀਸੀ ਨੂੰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹਰ ਸਟੱਡੀ ਪਰਮਿਟ ਅਰਜੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੁਖੇ ਜਾਂ ਭੇਤਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸੁਬਿਖਾਂ ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ, 2024 ਤੱਕ
ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਤਸਦੀਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ
ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ
ਰਹੀ ਹੈ। ਮਿਲਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ,
ਓਪਨ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਸਿਰਫ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੇਟ
ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ
ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣਗੇ। ਅੰਡਰਗਰੈਜੂਏਟ
ਅਤੇ ਕਾਲਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਮੇਤ ਸਟੱਡੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੱਧਰਾਂ ਵਿੱਚ
ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਹੁਣ
ਓਪਨ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।"

ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵੀਜ਼ਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ

ਕੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ?

ਰਾਜ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਥਾਂਡਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵੀਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ 80% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਟੈਂਡੀ ਪਰਮਿਤ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ

ਕਰੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅੰਡਰ-ਗਰੈਜੂਏਟ ਕੇਰਮਾਂ ਲਈ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ 5 ਤੋਂ 6% ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰੇਟ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੱਤੰਠੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲਈ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਰ ਸੂਬੇ ਦੇ ਤਸਦੀਕ ਪੱਤਰ ਦੀ ਲੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਹਰ ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਸਿਰਫ ਨਵੇਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਅੰਡਰ-ਗਰੈਜੂਏਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਿਰਫ 2 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦਾ ਵਰਕ ਪਰਮਿਟ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੋਕ ਸੰਡੋਗ, ਬਿੰਡਾ ਵਿਖੇ ਆਈਲੈਟਸ ਸੈਂਟਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅੰਡਰਗਰੈਜੂਏਟ ਕੋਰਸਾਂ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਸਟਰ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੇਟ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। “ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਵਾਂ ਨਿਯਮ ਫਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਕੰਟਰੈਕਟ ਮੈਨੀਜਿੰਗ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।”

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਇਕ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਏਸੈਂਟ ਕਮਲ੍ਫ੍ਰੀਡ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਨਾ ਸਿਰਫ ਕੰਟੈਕਟ ਵਾਲੇ ਵਿਆਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦੀ ਇੰਡਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੜਕੇ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਜੋ ਅਸਲੀ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਚ ਆਈਲੈਟਸ ਪਾਸ ਕੁੜੀ ਦੀ ਸਟੋਂਡੀ ਦਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੜਕੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਸ਼ਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

આઈલેટસ પાસ કુંજી જાં મુંડે નાલ
કંદરૈકટ મૈરિજ કી હૈ?

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੋ ਨੌਜਵਾਨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁੰਡੇ,
ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਲਈ ਆਈਲੈਟਸ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲੱਤਕੀ
ਨਾਲ ਕੰਟ੍ਰੈਕਟ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਉਦੋਂ
ਤੱਕ ਇਕੱਠੇ ਰੱਖਿੰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ
ਪੀ ਆਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਫਿਰ ਉਹ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ
ਹਨ। ਕੰਟ੍ਰੈਕਟ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਮੁੰਡੇ ਵਿਆਹ ਸਮਾਗਮ
ਦਾ ਖਰਚਾ, ਲੱਤਕੀ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਫੀਸ ਅਤੇ
ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਚੱਕਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਲੱਤਕੀ ਕੈਨੇਡਾ
ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ ਆਪਣੇ
ਪਤੀ ਦਾ ਓਪਨ ਵਰਕ ਪਰਮਿਤ ਅਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।
ਜਾਂ ਫਿਰ ਮੁੱਡਾ ਤੇ ਕੁੜੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਤੋਂ
ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਖੇਤਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ
ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਲਮ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ
ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਲੱਤਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼
ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ
ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੰਟ੍ਰੈਕਟ ਜਾਂ ਅਸਲੀ ਵਿਆਹ ਲਈ
ਆਈਲੈਟਸ ਪਾਸ ਲੱਤਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਝਗੜਾ ਦਾ ਵਡਾ ਕਾਰਨ ਹਨ ਆਜ਼ਹ ਵਿਆਹ
ਜਾਣਕਾਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ 80% ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ
ਝਗੜੇ ਵਾਲੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ
ਵਿਆਹ ਦੀ ਅਸਲ ਜੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ

ਝਗੜ ਵਾਲ ਕਸਾ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਅਸਲ ਜੱਤ੍ਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਐਨਾਰਾਰਾਈ ਵਿੱਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਆਹ ਦੇ ਝਗੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਗੁਪਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਉਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਲਗਭਗ 80% ਐਨਾਰਾਰਾਈ ਵਿਆਹਾਤਾ ਝਗੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਟੱਡੀ ਵੀਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡੇ-ਕੁਤੀਆਂ ਉਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਲਿਜਾਣ ਦੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਭਵਿਖਬਾਣੀ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨਿਯਮ ਕੰਟਰੈਕਟ ਮੈਰਿਜ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਇਰਾਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਮੁੱਲ ਕਾਰਨ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਧਾਰਿਤ ਇਹਾਨੀ ਬਲੋਚ ਦਹਿਜ਼ਤੀ ਗਰੁੰ
ਜੈਸ ਅਲ-ਅਦਲ ਨੇ ਬੀਤੀ 15 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹਾਨ
ਸਿਸਤਾਨ-ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਰਾਸਕ ਵਿਖੇ ਥਾਣੇ ਉ
ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਥਾਂ ਇਹਾਨ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ
ਕਰੀਬ 60 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੁਰ ਹੈ। ਹਮਲੇ ਵਿਚ 11 ਪੁਲੀ
ਜਵਾਨ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਇਹਾਨੀ ਛੋੜ (ਇਹਾਨੀ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ
ਗਾਰਡਜ਼) ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ 16 ਜਨਵਰੀ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਕਰੀਬ 45 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਅੰਦਰ
ਸਬਜ਼ ਕੋਹ ਵਿਖੇ ਜੈਸ ਅਲ-ਅਦਲ ਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਟਿਕਾਂ
ਉਤੇ ਡਰੋਨਾਂ ਅਤੇ ਮਿਜ਼ਾਇਲਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਹਮਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਥੋੜ੍ਹੇ
ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸ਼ੱਤਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਬਦਲੇ ਇਹਾਨ
ਨਿਖੇਥੀ ਕਰਦਿਆਂ ਤਹਿਰਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਰਾਜਦੁਤ ਵਾਪਸ
ਸੱਦ ਲਿਆ; ਨਾਲ ਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹਾਨ ਦੀ ਇ
‘ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ’ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ‘ਗੰਭੀਰ ਸਿੰਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ
ਇਹਾਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਗੁੰਡਲਾਦਰ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚਿਆਂ
ਅਤੇ ਸਫ਼ਰਤਕਾਰੀ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੇ
ਹਨ। ਜਦੋਂ ਇਹਾਨ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਉਦੋਂ
ਦੋਵਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਛੋੜਾਂ ਸਾਂਝੀਆਂ
ਜੰਗੀ ਮਸ਼ਕਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ; ਨਾਲ ਹੀ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਚੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਬਾਰੇ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਫ਼ਦ ਚਾਬਹਾਰ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ
ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਈਸ ਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਪਾਰਕ
ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ
ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਾਨ ਦੇ ਇਸ
ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਹਿਰ ਦੇ ਦੌਰੇ ਉਤੇ ਸੀ। ਇਹੀ
ਨਹੀਂ, ਇਹਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਹੁਸੈਨ
ਆਮਿਰ-ਅਬਦੂਲਾਹਿਅਨ ਨੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ
ਮਹਿਜ਼ ਦੋ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ

विवेक काट्टृ

ਗੂੜੇ ਰਿਸਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਤਣਾ ਘਟਾਉਣ
ਲਈ ਆਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹੋ ਗੱਲ ਉਭਰ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ
ਕਿ ਇਰਾਨ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਘੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਅਜਿਹਾ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਕਾਰਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਜੈਸ਼
ਅਲ-ਅਦਲ ਦੇ 15 ਦਸ਼ਬਰ ਵਾਲੇ ਹਮਲੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਅਪਣਾ
ਗੁੱਸਾ ਜਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਰ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਰਵਾਇਤੀ
ਇਰਾਨੀ ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ
ਇਰਾਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਉਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੇ
ਲਈ ਇਰਾਨ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਲੋਚਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇ
ਕੁਝ ਪੱਖਾਂ ਉਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰ ਲੈਣੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ
ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਮੱਤੜਵੇਂ ਹਮਲੇ ਉਤੇ ਵਡੇਰੇ ਮੁੜੇ
ਦੇ ਉਪ-ਮੁੜੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੈਸ਼ ਅਲ-ਅਦਲ ਸੁੰਨੀ
ਗਰੁੱਪ ਹੈ ਜਿਹਤਾ ਇਰਾਨ ਦੀ ਸੀਆ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਗੈਰ-
ਸੀਆ ਲੋਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੱਖਪਾਤੀ ਪਹੁੰਚ
ਕਾਰਨ ਤਹਿਰਾਨ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਮ ਕਰ
ਕੇ ਜਿਥੇ ਕੇਂਦਰੀ ਇਰਾਨ ਸੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲਾ
ਸਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਘੇਰੇ (ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ)
ਵਿਚ ਸੁੰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ ਹੈ, ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਲੋਚ
ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਸਿਸਤਾਨ-ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਸੂਬੇ
ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਸੀਆ ਇਰਾਨੀਆਂ
ਅਤੇ ਬਲੋਚਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਜਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਕੁਝ ਵੀ ਸਾਂਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੱਭਿਅਕ/ਸਹਿਰੀ
ਸੀਆ ਇਰਾਨੀ ਲੋਕ ਬਲੋਚਾਂ ਅਤੇ ਇਸੇ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸੁੰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਰਾਨ ਦੇ
ਸੱਤਾ ਢਾਂਚੇ ਵਿਚ ਰਤਾ ਜਿੰਨਾ ਪੈਰ ਧਰਨ
ਦੀ ਵੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਬਲੋਚ ਰਕਬੇ ਪੱਥੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੂਬੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ
ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੌਰਾਨ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਟੇਟ/ਰਿਆਸਤ ਬਲੋਚਾਂ ਨੂੰ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਸੂਬੇ ਵਿਚ ਘੱਟਿਗਿਣਤੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ
ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਲੋਚਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ
1947 ਵਿਚ ਬਲੋਚ ਕਲਾਤ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਰਲੇਵਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਨਾਲ
ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ। ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਰਿਆਸਤ/ਸਟੇਟ
ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ
ਬੀਐਲਏ ਤੇ ਬੀਐਲਐਫ਼ ਵਰਗੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀ
ਜੱਦੋਜ਼ਹਿਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਛੱਜ ਨੇ ਬਲੋਚ
ਕੱਮਪ੍ਰਸਤੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ, ਖਾਸਕਰ ਬੀਐਲਏ ਤੇ ਬੀਐਲਐਫ਼
ਰਾਹੀਂ ਚੱਲਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਝਨ ਲਈ ਸਿਰੇ ਦੇ ਜਾਲਮਾਨਾ
ਢੰਗ-ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ ਹਨ। ਲਾਪਤਾ ਬਲੋਚ ਮਰਦਾਂ ਦਾ
ਮਾਮਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ
ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਬਲੋਚ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਉਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਛੱਜ ਵੱਲੋਂ
ਢਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਥੇਰ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪਿਆ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਬਲੋਚ ਕਦੇ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ
ਸਟੇਟ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ
ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਰਾਨੀ ਜਾਂ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਬਲੋਚਾਂ ਦਰਮਾਈਆਨ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ
ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਮੁੱਠ ਕਾਰਵਾਈ
ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੀ। ਇਸ ਦੇ
ਉਲਟ ਬਲੋਚਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਇਰਾਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਂਝ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਇਥੇ ਵੀ ਦੋਵੇਂ
ਮੁਲਕ ਕੋਈ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਬਲੋਚ ਗਰੁੱਪਾਂ
ਨੂੰ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਉਂ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵਾਲੋਂ ਜੈਸ ਅਲ-ਅਦਲ ਨੂੰ ਪਨਾਹ
ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਰਾਨ ਨੇ ਬੀਐਲਏ ਤੇ
ਬੀਐਲਐਂਡ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਲਕੇ ਵਿਚ ਟਿਕਾਣੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ
ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਰਾਨ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ
ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੁੰਨੀ ਮੁਲਕ ਹੈ ਜਿਹਤਾ ਸੀਆ ਲੋਕਾਂ
ਨਾਲ ਵਿਡਕਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸੀਆ
ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਲਾਮਾਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਂਚਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਫਿਰਕੁ ਸੁੰਨੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼
ਹਿਸਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਹਸਤੀ ਸੀਆ
ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਸੇਰੀ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਣ
ਵੀ ਰੈਵੋਲੂਸ਼ਨਰੀ ਗਾਰਡਜ਼ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਰਵਾਇਤੀ ਰਾਹ
ਅਖਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਨੇ ਜੈਸ ਅਲ-ਅਦਲ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਡਰੋਨਾਂ ਤੇ ਮਿਜਾਇਲਾਂ ਰਾਹੀਂ
ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਕੋ-ਇਕ
ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜ਼ਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਇਹ
ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਸਖ਼ਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ
ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਕਾਰਨ ਆਪਸੀ ਤਣਾਂ ਹੀ ਕਿਉਂ
ਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ।

'ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼' ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਯਾਦਾਂ

ਪ੍ਰੋ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਅਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਨਾਲ ਸ: ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਇਕ ਯਾਦਗਾਰੀ ਤਸਵੀਰ। ਸ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਮਾਰਚ 10, 1931 ਨੂੰ ਜਨਮੇ ਤੇ 31 ਜਨਵਰੀ 2024 ਨੂੰ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਏ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ 93 ਸਾਲ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਚ ਸਿਰਫ 38-39 ਦਿਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। 1996 'ਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਫਰੀਮਾਂਟ ਅਪਣੀ ਧੀ ਅਤੇ ਜਵਾਈ ਕੋਲ ਪੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ 35 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਧਿਆਪਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਤਾਏ।

ਇਥੇ ਰੇਡੀਓ 'ਗੀਤ ਸੰਗੀਤ' ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਨਾਲ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਏਨਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ 1946-47 ਤੋਂ 2000 ਤੱਕ ਜਿਨ੍ਹੇ ਦੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਜਾਂ ਮੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਤੇ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਨੂੰ ਰੇਡੀਓ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਵਾਰ ਕੌਣ ਜਿੰਤੇਗਾ।

ਸ਼ੁਭਕਰਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਾਤੀ 9 ਤੋਂ 11 ਵਜੇ ਵੀ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਤੇ ਜਨਰਲ ਨਾਲਿਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੈਣੀ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ. ਐ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਦੋ ਘੰਟੇ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ ਦਾ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਸੁਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

2006 ਵਿਚ 'ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਲਾਹ ਲੈ ਕੇ ਹੀ ਛਾਪਾਈ ਗਈ ਤੇ

ਦਿੱਲੀ 'ਚ 13 ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਰੰਭ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ - ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਮੁੜ ਆਰੰਭ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਿਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਰੀਬ 18 ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਮੰਗਾਂ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 'ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ 2' ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰੀ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚਾ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਗਠਿਤ ਨਵੇਂ ਫੋਰਮ ਦੇ ਆਗੂ ਸਰਵਵਣ ਸਿੰਘ ਪੰਧੇਰ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕਜੂਟ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 18 ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਫੋਰਮ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਦਰਜਨਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ਾਲ ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਫੋਰਮ 'ਕਿਸਾਨ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੋਰਚਾ' ਦਾ ਗਠਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨਸਾਰ ਤਿੰਨ ਖੇਤੀ ਬਿੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲੱਗੇ ਕਿਸਾਨ ਮੋਰਚਾ ਦੀ ਤਰਜ਼ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਪੰਧੇਰ 'ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਕਰਨ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕੇਰਲ ਤੋਂ ਦੋ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਤੋਂ ਪੰਜ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੋਂ ਇਕ, ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਇੱਕ, ਪੁਰਾਂਚਿੰਨੀ ਤੋਂ ਇੱਕ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਮੇਟੀ, ਫੰਡ ਕਮੇਟੀ ਸਮੇਤ ਆਈਟੀ ਸੈਲ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਸਾਨ ਆਗੂ ਪੰਧੇਰ ਦਾ

੧ੴ
In Loving Memory Of
Dilbagh Singh Randhawa
1931 - 2024

Saturday, February 10, 2024

Funeral Services
9:00am - 11:00am
Chapel of the Chimes Hayward Funeral Home
32992 Mission Blvd, Hayward, CA 94544

Followed by Akhand Path Bhog, Antim Ardas & Guru Ka Langar
12:00 pm
Gurdwara Sahib Fremont
300 Gurdwara Rd, Fremont, CA 94536

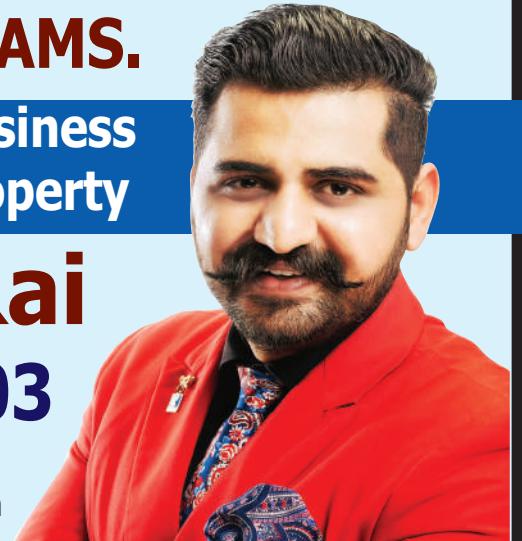
Kw SILICON CITY KELLERWILLIAMS.

To buy Home, business
or any kind of property

Gurjeet Rai
408-802-5303

GurjeetRai@kw.com
SoldbyGurjeetRai.com

5-STAR RATING

DRE 02149422

Please consult before finalizing
your deal or decision

**2221 Oakland Rd, Ste 268
San Jose CA 95131**

ਸੰਧਾਰਨ

400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਜਾਂ ਚੋਣ ਰਣਨੀਤੀ

ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੰਕਿਦਰ ਮੋਦੀ ਨੇ ਪਾਰਲੈਮੈਂਟ ਵਿਚ ਐਨ. ਡੀ. ਏ. ਦੀਆਂ 400 ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਟਾਂ ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਭਗਦੜ ਹੀ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਅਖੀਰੀ ਭਾਸ਼ਣ ਸੀ, ਸੰਭਵ ਹੈ ਇਕ ਭਾਸ਼ਣ ਉਹ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਵੀ ਦੇਣਾ। ਪਰ ਆਪਣੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਮੋਦੀ ਨੇ ਜੋ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਗਲੇਰੀ ਸਿਆਸਤ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਵੀ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਮੌਜੂਦਾ ਐਨ. ਡੀ. ਏ. ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਹੁੱਧ ਵਿਕਲਪਿਕ ਗੱਠਜੋੜ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਏਕਤਾ ਫਿਸਲ ਚੁੱਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੋਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੂਤਰਧਾਰ ਨਿਤੀਸ ਕੁਮਾਰ ਤਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਠਜੋੜ ਛੱਡ ਕੇ ਮੋਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆ ਰਲੇ ਹਨ। ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਵੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਪੱਲਾ ਛੱਡ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸਧਾ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸੀਟਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਸਿਰਫ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਡੀ. ਐਮ. ਕੇ. ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਕ-ਦੋ ਸੀਟ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਵੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਐਨ. ਡੀ. ਏ. ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪਿਕ ਮੋਰਚਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਾਇਦ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਮੋਦੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਡਾ ਅੰਕੜਾ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਦਿਖਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀ ਬਚੀ-ਖੁਚੀ ਏਕਤਾ ਵਿਚ ਵੀ ਤਰੇਤਾਂ ਲਿਆ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਤਿਕਬਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਐਨ. ਡੀ. ਏ. ਨੂੰ ਦਾਅਵੇ ਮੁਤਾਬਕ ਸੀਟਾਂ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ ਪਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦਾ ਫਰਕ ਇਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੋਟਰਾਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੋਟਰ ਵੀ ਠੰਡਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੋਟਰ ਵੀ ਕੁਝ ਠਰ੍ਹੇਮੇ ਵਾਲੀ ਸਬਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਹੁਣ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਗਠਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਮੌਦੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਗੱਠਜੋੜ ਵਿਚ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਏਕਤਾ ਅਜਿਹੇ ਐਲਾਨਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਧ ਸਕਦੀ ਹੈ।

-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ ਏ

Balbir Singh M.A.
Editor in Chief & Publisher
[e-mail: bains51@gmail.com](mailto:bains51@gmail.com)

Tel : 510-938-7771

36415 BUSCHIN DR NEWARK CA 94560

**Sub Office - Bakersfield (CA)
209 Weedpatch HWY, Bakersfield (CA)
Manmit Saggi 661-900-7357
Tanjit Saggi 661-761-8795**

Buta Ram Joshi Staff Reporter, Fresno 559-803-0055

Sanjeev Garg Kali, Reporter Malwa Area, 96713-53789

RAJ BUDWAL
MEDIA PARTNER / REPRESENTATIVE
9850808000

**Web designed www.pardestimes.com
by Aman Bansil 510-589-2245**

The Pardes Times and people associated with it are Not responsible for any claims made by the advertisers and don't endorse any product or services advertised in the Pardes Times. Please consult your attorney before, buying/hiring contracting through the ads published in the news paper. The Pardes Times is in business of selling spaces and claims made by advertisers are not tested/confirmed by an independent source.

ਆਪਣੇ ਹੀ ਖਿਲਾਫ਼... ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਹੈ

ਸਾਲ 1945 ਵਿਚ ਬਰਤਾਨੀ ਸਮਰਾਜ ਦਾ ਸੂਰਜ ਅਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਸਾਲ ਅਮਰੀਕੀ ਤੇ ਰੂਸੀ ਸਮਰਾਜ ਉਦੈ ਹੋਏ ਸਨ। ਪੱਛਮੀ ਤਾਕਤਾਂ ਅਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਯੂਰੋਪ ਦੀ ਇਸ ਕਦਰ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ ਵੰਡ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪਰਦੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੁਝ ਵੀ ਦਿਖਾਈ ਸੁਣਾਈ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੱਤੀਨੀ ਖਿਤਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵੰਡੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੌਧ ਏਸੀਆ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੀ ਧੂਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਵਲੋਂ ਮੱਧ ਪੁਰਬ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸੀਆ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਲਤਨਤਾਂ ਉਪਰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਧਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਕਮਿਊਨਿਸ਼ਮ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦੇਣ ਜਦਕਿ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 'ਸੀਤ ਜੰਗ' ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਰਾਜਾਂ ਦਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਹੋਇਆ ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਜੰਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਢੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵੀਅਤਨਾਮ, ਲਾਇਸ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਕਿਊਬਾ, ਕਾਂਗੋ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਏਸੀਆ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕਮਿਊਨਿਸ਼ਮਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਲੜਨ ਗਿਆ ਜੋ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਹਾਕਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਜੂਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੰਗ ਦਾ ਕਾਰਨ ਭਾਵੇਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵੀ ਰਹੀ ਹੋਏਗੀ ਪਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਹਵਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਖੇਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ ਬੁਣੀ ਗਈ ਆਲਮੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਖਿੱਡ ਪੁੰਡ ਗਈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਇਕਲੋਤੀ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਰਿਆ।

ਗੁਰਬਚਨ ਜਗਤ

ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ, ਆਰਟੀਫੀਸ਼ਨਲ ਇੰਟੈਲੈਜੈਂਸ ਅਤੇ ਰੋਬੋਟਿਕਸ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ... ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਕੀ ਅਸੀਂ ਬੀਡੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੇ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੁਦਾ ਹਾਂ? ਸਾਡਾ ਲਾਲਚ, ਕ੍ਰੋਧ, ਨਫਰਤ, ਲਾਲਸਾ ਜਾਂ ਘੰਠੰਡ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਤੀਤ ਵਿਚ ਮੰਗੋਲ ਧਾਰਵੀਆਂ, ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਜਾਂ ਰੇਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਸੀ... ਬਸ ਇਹ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਕਈ ਗੁਣਾ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੀਤ ਜੰਗ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ 'ਮੈਡ' ਜਾਂ (ਮਿਲ ਜੁਲ ਕੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤਬਾਹੀ) ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਬਟਨ ਦਬਾਉਣ ਤੋਂ ਟਲਿਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਹਾਲੀਆ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸਾਬਕਾ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡੋਨਲਡ ਟਰੰਪ ਨਾਟੇ (ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਫੌਜੀ ਗੱਠਜੋੜ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਪ੍ਰਾਰੋਪ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਾ ਖਰਚਾ ਅਦਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੁਰਾਣੇ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਛਿੱਥਾ ਪੈਂਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਰੂਸੀਆਂ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਵਧ ਗਿਆ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੁਰਖੀ ਯੂਰੋਪ ਅੰਦਰ ਨਾਟੇ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਟਰੰਪ ਦੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਬਾਇਡਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚਣੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕੀਆਂ ਨੇ ਯੂਰੋਪ ਵਿਚ ਅੰਤੇ

ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਰੂਸ ਦਾ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਸਾਹ-ਸਤ ਕੱਚਣਾ ਹੈ। ਯੁਕਰੇਨ ਨੂੰ ਅਰਬਾਂ ਡਾਲਰ ਦੇ ਹਵਿਆਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਜ਼ੇ-ਸਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਫੌਜੀ ਸਨਅਤੀ ਕੰਪਲੈਕਸ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਰੂਸੀ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪਈ ਹੈ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਭੱਠੀ ਮਘਦੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਬਰਾਮਦਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਟੇਕ ਹੈ। ਚੀਨ, ਇਰਾਨ ਤੇ ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਕਾਢੀ ਮਦਦ ਪੰਚਾਈ ਹੈ ਪਰ ਰੂਸ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਪੱਛਮ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਚਿਨ ਅੱਗੇ ਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੰਗ ਦੀ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਦੇਣੀ ਪਈ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗਾਈ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੰਦਰੀ ਬੈਂਕਾਂ ਵਲੋਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਸਿਖਰਾਂ ਛੂਹ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਿਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਯੂਰੋਪ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਅਰਥਚਾਰੇ ਮੰਦਵਾਤੇ ਦੀ ਜ਼ੰਦ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਹਨ; ਰੂਸ ਤੇ ਯੁਕਰੇਨ ਦੀ ਜੰਗ ਖੜੇਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਭਲਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਮਰਵਾਉਣ, ਘੁੱਗ ਵਸਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਲੱਖਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹੰਦਾਏ ਆਰਥਿਕ, ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਕੀ ਹਾਸਲ ਹੋਇਆ? ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਿਆਸਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਜਨਰੈਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਿਨਾਂ ਸੱਕ, ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਓਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਤਰੇ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦੇਣਗੇ।

ਹੁਣ ਇਸ਼ਰਾਈਲ ਅਤੇ ਗਾਜ਼ਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਕਤਲਾਇਆਮ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਯੇਰੂਸਾਲਮ ਲਈ ਜੰਗਾਂ ਧਰਮ ਯੁੱਧਾਂ ਦੇ ਕਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਹਿਰ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਬਰਬਾਦੀ, ਜਬਰ ਜਨਾਹ ਅਤੇ ਲੁਟਮਾਰ ਦੇਖੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੇਘਰੇ, ਜਖਮੀ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਅੰਪੰਗ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਜੰਗਬੰਦੀ ਦੀ ਗੱਲ ਪਿੱਛਾਂਹ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ... ਖੂਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਚਲਦੀ ਰਹੇਗੀ? ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸੀ ਭਾਵੇਂ ਯੂਰੋਪ ਅਤੇ ਮੱਧ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਨ੍ਹੇ ਤਾਕਤਵਰ (ਜਾਨੀ ਸੜਾ ੬, 'ਤੇ)

‘ਅਬਦੇਸ ਵਾਇਮਿਊ’ ਦੇ ਆਹਬੇਬੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ

(1) ਕਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਯੂਬਾ ਸਿਟੀ	(7) ਪਰਮਪਾਲ ਸਿੰਘ	(13) ਸੁਰਿਦਰ ਸਿੰਘ ਧਨੋਆ
(2) ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਹੇਤਾ	(8) ਸ. ਮਹਿੰਗਾ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ	(14) ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਧੁੱਗਾ
(3) ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਪੰਮਾ	(9) ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(15) ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਨ
(4) ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ	(10) ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ	(16) ਰਾਜ ਬਡਵਾਲ
(5) ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ	(11) ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਵੀ	(17) ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ,
(6) ਕਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਤਾਮ	(12) ਡਾ. ਹਰਮੇਸ ਕਮਾਰ	ਬੇਕਨਸਥੀਲੜ

Pardes Times TV A Youtube Show

ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ 'ਚ ਇਕ ਯੂ-ਟਿਊਬ ਸੋਅ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ। ਸੋਅ ਵੇਖਣ ਲਈ **Pardestimes tv** ਨੂੰ ਸਬਸਕ੍ਰਾਈਬ ਕਰੋ।

www.pardestimes.com 510-938-7771

NAME CHANGE

I Gurpreet Singh Dhami s/o S. Gurnam Singh Dhami resident of Village 4 R B, Post Office Jalloki, Tehsil Padampur, District: Sri. Ganganagar. Rajasthan. India, presently residing at 3901 E Huntington Blvd Fresno, CA USA has changed my name from **Gurpreet Singh Dhami to Gurpreet Singh**. All concerned please note.

NAME CHANGE

I Buta Singh s/o S. Sucha Singh resident of Village & Post Office Pharwala, Tehsil Phillaur, District: Jalandhar Punjab India, presently residing at 1309, E Via, Corsica Pl, Fresno, CA USA has changed my name from **Buta Singh to Buta Singh Sanghera**. All concerned please note.

PREET FABRICS FREMONT

STORE CLOSING
EVERYTHING MUST GO

**Going Out of Business.
Every things must go.
Closing Sale
Going on Now
Thursday to Sunday
11 AM to 7 PM**

5156 Mowry AVE. Fremont. CA 94538

510-797-7111

'ਪਰਦੇਸ ਟਾਇਮਜ਼' ਇਕ ਯੋਗ ਵਰ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਇਸ਼ਾਡਿਹਾਰ ਬੁੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ: 510-938-7771 shaadi@pardestimes.com

2024/ 1
ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖ 29 ਸਾਲਾ, ਕੱਦ 5 ਫੁੱਟ 4 ਇੰਚ ਲੜਕੀ, ਜਿਸਨੇ ਬੀ.ਐਸ. ਨਿਊਰੋਸਾਈਂਸ ਯੂ.ਸੀ. ਡੇਵਿਸ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ Touro University ਤੋਂ Master-in-Health Sciences, Master in Physician, Assistant Studies ਡਿਗਰੀਆਂ ਕਰਕੇ DERMATOLOGY PA ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਬੇ-ਏਰੀਆ 'ਚ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੇ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੈ। ਇਕ ਭਰਾ ਵੀ ਐਮ. ਡੀ. ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਪਿਤਾ ਵੀ ਕਾਰ ਕੰਪਨੀ 'ਟੈਸਲਾ' 'ਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਮੈਡੀਕਲ ਡਿਵਾਈਸ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਲੜਕੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਾਲ ਕਰੋ 510-409-7006 **gmail: parampal88@gmail.com**

2024/ 2
ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ

ਖੱਡਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 31 ਸਾਲਾ, 5 ਫੁੱਟ 7 ਇੰਚ, ਪੱਗੜੀਧਾਰੀ ਲੜਕੇ ਲਈ ਜੋ ਨਾਨ-ਵੈਜੀਟੇਰੀਅਨ ਹੈ ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ। ਜਿਸਨੇ Masters in Computer Science ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇ-ਏਰੀਆ 'ਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ 'ਚ ਲਾਡ ਟੈਕਨੀਸੀਅਨ ਤੇ Software Engineer ਹੈ, ਲਈ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਤੇ ਸਿਟੀਜ਼ਨ ਜਾਂ ਗਰੀਨ ਕਾਰਡ ਹੋਲਡਰ ਲੜਕੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਪਰਿਵਾਰ 'ਚ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਧਨ ਨਹੀਂ। ਕਾਲ ਕਰੋ 425-305-0114 **email- issuri@gmail.com**

**ਸੈਨਹੋੜੇ ਵਿਚ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਵਾਲ ਨੂੰ
5 ਮਾਰਚ 2024 ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ-8 ਲਈ ਵੋਟ ਪਾ ਕੇ ਜਿਤਾਓ**

ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਸਾਡੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ

- ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਵੱਧ ਰਹੇ ਜ਼ਰਮਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੇਬੇ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗੇ ਜੋ ਲੋਕ ਬੇਘਰੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਵਧਾਵਾਂਗੇ।
- ਅਸੀਂ ਛੋਟੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਬਿਜ਼ਨਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪਾਰਕਾਂ-ਗਲੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼-ਸੁਥਰਾ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਣਾਵਾਂਗੇ।

VOTE March 5, 2024

Sukhdev Singh
BAINIWAL
FOR SAN JOSE CITY
COUNCIL - DISTRICT 8

**★ FOR SAFE AND CLEAN ★
NEIGHBORHOODS**

Paid for by Sukhdev Bainiwal for City Council 2024 FPPC#1463066

ਤੁਹਾਡੀ ਰਾਏ ਲਈ ਫੋਨ: 408-421-9463

ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਨੀਵਾਲ

email: VoteBainiwal@gmail.com Visit:- www.VoteBainiwal.com

Special MARCH 19 ELECTION

Dr. Harmesh Kumar
DEMOCRAT FOR CONGRESSIONAL DISTRICT 20

The Man With A Plan

As a Clinical Psychologist and businessman. A life long Democrat and not a career politician or candidate, willing to serve the District for the short term.

✓ Dr. Kumar doesn't just talk about the issues, he has lived them. That is why the experience of Congressional Representatives like John Garamendi, and Ro Khanna are supporting him.

✓ As a Mental Health Doctor, he cares for the homeless daily and sees the need for adequate and affordable housing!

✓ As a humanitarian he helps many disadvantaged in the struggle against the high cost of living!

✓ He knows Central California; the 20th Congressional District.

✓ A candidate demanding an investment into the wellness of our district and the people of the United States.

March 19, 2024
Vote Special Election Our Choice.....

ਗੈਂਗਸਟਰਵਾਦ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਵੱਡਾ ਮਸਲਾ

ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਯਮਨਾਨਗਰ 'ਚ ਬੰਬੀਹਾ ਗੈਂਗ ਨੇ ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸਨੋਈ ਗਿਰੋਹ ਦੇ ਇਕ 'ਸ਼ੂਟਰ' ਨੂੰ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀਅ ਸਾਡੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧਕ ਗਿਰੋਹਾਂ ਦੀ ਅਪਸੀ ਰੱਜਿਸ਼ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਸਿੱਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੈਂਗਵਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਨੇਕ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈ ਲਈ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਗੈਂਗਸਟਰ ਬਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਗੈਂਗਸਟਰ ਅੱਤਵਾਈਆਂ ਦਾ ਹੀ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹਨ ਜੋ ਦੇਸੀ ਅਸਲਾ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੇਹੱਦ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋਣ ਤੇ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ 'ਦਾਦਾ' ਹੋਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਜਨਤਕ ਬਾਵਾਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਫੀ ਖੂਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕਤਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ 70 ਦੇ ਲਗਪਗ ਗਿਰੋਹ ਸਰਗਰਮ ਸਨ ਜੋ ਅਗਵਾ, ਕਤਲਾਂ, ਲੱਟਾਂ-ਖੋਣਾਂ ਤੇ ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਵਸੂਲਣ ਜਿਥੇ ਅਪਰਾਧਾਂ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੈਂਕਤੇ ਗ੍ਰਿਡਾਰੀਆਂ ਤੋਂ 'ਬਾਵਜੂਦ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੈਂਗ ਹਾਲੇ ਵੀ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਆਪਣੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ 'ਚ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਰੱਥ ਗੈਂਗਸਟਰ ਹੁਣ ਕੈਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਵਸ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਗਿਰੋਹ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਦੋਖੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਾਹਿਸਤਗਰਦਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੰਡਿੰਗ ਵੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ 'ਤੇ ਜੇ ਜ਼ਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੇਟੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਤੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਉਹ ਤਾਕਤਵਰ ਹੁੰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੂਬੇ 'ਚ ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ 'ਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਿਰੋਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਹੱਥ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਗਿਰੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈਆਂ 'ਚ ਆਮ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਡਾਫ਼ਾ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਅਨਸਰ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਡਟ ਕੇ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਰੋਆਮ ਸੁਪਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬੀਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਭਾਵੇਂ ਗੈਂਗਸਟਰਾਂ ਵਿਹੁੱਧ ਵੱਡੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹਨ।

ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਗੋਲੀ ਬਹੁਤ ਜਿਹੇ ਗੈਂਗਸਟਰ 'ਤੇ ਸਿੱਧੂ ਮੁਸੇਵਾਲਾ ਤੇ ਡੇਰਾ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਪ੍ਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਸਮੇਤ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਰ ਸੰਗੀਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਸਾਲ 2019 'ਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸਟੂਟਾਂਟ ਵੀਜ਼ਾ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਦ ਉਸ ਖਿਲਾਫ਼ ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਜਗਤ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹੇ ਗਿਆ। ਲਾਰੈਂਸ ਬਿਸਨੋਈ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਮਾਤ੍ਰੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਪਿਆ ਸੀ।

ਆਖਰ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਦਰਾਂ 'ਚ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਅਨਸਰਾਂ ਦੀ ਛੁਤ ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਫੈਲਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਿਰਫ ਸਿਵਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੁਧੀਜ਼ੀਵੀ ਚਿੱਤਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਸ 'ਚ ਸਿਰ ਜੋੜ ਕੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉੱਜ ਜਿਆਦਾਤਰ ਨੌਜਵਾਨ ਜੇਲਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਵੀ ਮਾਤ੍ਰੇ ਅਨਸਰਾਂ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹੇ ਵੇਖੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਆਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਚਿਰਾਗ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁੱਤਰ, ਪਤੀ ਤੇ ਭਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਅੰਨ੍ਹੀ ਗੁਫ਼ਾ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਕੋਈ ਯੋਗ ਤੇ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨੇ ਹੋਣੇ। ਤਦ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪੱਕੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਮਾਹੌਲ ਗਰਮਾਉਣ ਲੱਗਾ

ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਵਿਅਕਤੀ ਐਲਨ ਮਸਕ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ 'ਚ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ ਦੀ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਐਂਟੋਨੀ ਕੁਤਰਸ ਨੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਫਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ।

ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰੀਸ਼ਟ ਦੇ ਕੁੱਲ 15 ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਸਥਾਈ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਤੇ ਫਰਾਂਸ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 10 ਆਰਜੀ ਮੈਂਬਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੇ ਸਲਾਂ ਲਈ ਚੁੱਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਚੀਨ ਵਰਗੇ ਮੁਲਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਤੱਕ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਅੱਜ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਅੱਤਵਾਦ ਤੇ ਨਸੇ ਹਨ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਜੰਗ 'ਚ ਭਾਰਤ ਮੌਢੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਟਵਾਦ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਠੋਸ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਅੱਤਵਾਦ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਖਤਰਨਾਕ ਅੱਤਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਲਈ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਇਕੱਲਾ ਭਾਰਤ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਸਰਜੀਕਲ ਸਟਾਈਕ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਤਵਾਦ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜੁ ਇੱਛਾ ਸਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਈਰਾਨ ਨੇ ਵੀ ਪਾਕਿ 'ਚ ਅੱਤਵਾਈਆਂ ਦੇ ਟਿਕਾਇਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਦੁਨੀਆ ਵਾਰਸਾ ਤੇ ਨਾਟੋ ਗਰੁੱਪਾਂ 'ਚ ਵੱਡੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਲੱਗ ਰਾਹ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਕੇ ਦੇਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਤੁਲਿਤ ਸਬੰਧ ਰੱਖੇ ਸਨ ਤੇ ਦੁਨੀਆ 'ਚ ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਰੂਸ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸਵ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਵੱਡੀ ਭੁਮਿਕਾ ਨਿਭਾਏ। ਭਾਰਤ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮੀਰ ਦੇਸ਼ ਗਰੀਬ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਅੰਗ ਆਉਣ ਤਾਂ ਸੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਮਸਕ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ 'ਚ ਬਦਲਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਆਪਣੇ ਹੀ ਖਿਲਾਫ਼... ਜੰਗ ਜਾਰੀ ਹੈ

(ਸਫ਼ਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ) ਕੌਣ ਬਣੇਗਾ... ਇਕ ਹੋਰ ਦਾਹਿਸਤਗਰਦ ਹਮਲਾ, ਇਕ ਹੋਰ ਇਕਤਰਫ਼ਾ ਹਮਲਾ?

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਲਵਾਯੁ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਖਤਰਾ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਦੇ ਲਈ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਾਕਤਵਰ ਨਾਕਾਰਾਂ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਆਂ ਹੈਂ, ਗਲੋਬਸ਼ਾਈਓਰਿਅਟ ਪਿਥਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੁੰ

ਅੰਤਰਿਮ ਬਜਟ ਦੇ ਲੰਮੇਰੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲਾ ਸੀਤਾਰਾਮਨ ਸਾਲ 2024-25 ਲਈ ਅੰਤਰਿਮ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਬਜਟ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਚੱਲੇਗਾ ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਸੌਂਤਾ ਦੀ ਵਾਗਡੇਰ ਨਹੀਂ ਸੰਭਾਲ ਲੈਂਦੀ। ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਕੌਮੀ ਜਮਹੂਰੀ ਮੁਹਾਜ਼ (ਐਨਡੀਏ) ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਅੰਤਰਿਮ ਬਜਟ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਘਟਦੇ ਹੋਏ ਵਧੇਰੇ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਪਣਾਉਣਗੇ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਮੁਤਾਬਿਕ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਜਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦਾ ਪੱਲਤਾ ਭਾਰੀ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਏਜੰਡੇ 'ਤੇ ਦੋ ਮੁੱਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਰਹਿਣਗੇ - ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਕਿ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਾਹਰੀ ਝੱਖ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿ ਸਕੇ। 2023-24 ਲਈ ਵਿੱਤੀ ਘਾਟੇ ਦਾ ਟੀਚਾ 5.9 ਫੀਸਦੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਬੀਤੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਮਾਲੀਆ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਭਰਵੇਂ ਵਾਧੇ ਦੀ ਰੈਂਸਨੀ ਵਿਚ ਇਸ 'ਚ ਬਹੁਤੀ ਫੇਰਬਦਲ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਟੈਕਸ (ਜੀਐਸਟੀ) ਰਾਹੀਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਸਿਧੇ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਨੁਮਾਨ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਲੀਆ ਅੰਕਿਤਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦਸੰਬਰ 2023 ਵਿਚ ਇਹ 1.65 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਨੂੰ ਛੂਹ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ 2022 ਵਿਚ ਇਸੇ ਅਰਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੇ ਮਾਲੀਏ ਨਾਲੋਂ ਕਰੀਬ 10 ਫੀਸਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੀਂ ਦਰ ਹੋਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਜ਼ਾਫ਼ਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਲ ਸਿੱਧੇ ਕਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਧਾ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅੰਕਿਤਾਂ ਵਿਚ

ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਧ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਹਾਇਕ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਮੁਫ਼ਤ ਅਨਾਜ ਸਿਰੀਆਂ ਸਮਾਜ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਬਜਟ ਵਿਚ ਚਿੱਬ ਪਾਉਣਗੇ। ਚਲੰਤ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਲਈ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਖਰਚ ਮੁਫ਼ਤ ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਖਾਤੇ ਵਿਚ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਨ ਮੰਤਰੀ ਗਰੀਬ ਕਲਿਆਣ ਅੰ

ਘਾਟੇ ਦਾ ਟੀਚਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੌਮੀ ਅੰਕਤਾ ਸੰਸਥਾ (ਐਨਐਸਓ) ਦੇ ਅੰਕਤਿਆਂ ਵਿਚ ਨੈਮੀਨਲ ਜੀਡੀਪੀ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਬਜਟ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੱਠੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੈਮੀਨਲ ਜੀਡੀਪੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 10.5 ਫੀਸਦੀ ਦੀ ਬਜਾਇ 8.9 ਫੀਸਦ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਕਤਿਆਂ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਰਥਚਾਰਾ ਮਹਾਮਾਰੀ ਅਤੇ ਭੂ-ਰਾਜਸੀ ਟਕਰਾਵਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਉਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਤਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 7.8 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਤਿਮਾਰੀ ਵਿਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 7.6 ਫੀਸਦੀ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ

ਦੋਜਨਾ ਲਾਗੂ ਹੋ ਜਾਣ ਨਾਲ ਖੁਰਾਕ ਜਾਂ ਮੁਫ਼ਤ ਅਨਾਜ ਲਈ ਖਰਚੇ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣਾ ਤੈਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਬੈਨੇ ਖਾਦ ਸਬਸਿਡੀ ਆਪਣੀ ਸਿਖਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੀ ਹੈ; ਹਾਲੀਆ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਖਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਲਮੀ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ ਇਜ਼ਾਫ਼ੇ ਸਦਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਵਿੱਤੀ

ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 2023-24 ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਤੱਤੇ 'ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 7 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਸਾਰ ਹਨ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਏ ਗਏ 6.5 ਫੀਸਦੀ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨ ਨਾਲੋਂ ਬਿਹਤਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਵਿਚ ਉਭਾਰ ਉਤਸ਼ਾਹਜਨਕ ਹੈ ਪਰ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ 2024-25 ਵਿਚ ਵੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਗਤੀ ਬੇਰੋਕ ਜਾਰੀ ਰਹੇ।

ਬਾਹਰੀ ਝੱਖ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਅਡਿੰਕਾ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੋਣ ਆਏ ਆਲਮੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਹੀ ਯੂਕਰੇਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਭੂ-ਰਾਜਸੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਝਟਕਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਰਵਰੀ 2022 ਵਿਚ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਸੂਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਲਮੀ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਮਹਿਗਾਈ ਦਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੋਠ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਸੁਰੱਜਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਿਕਾਸ ਦਰ 7.2 ਫੀਸਦੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਤੇਲ ਦੀਆਂ ਆਲਮੀ ਕੀਮਤਾਂ ਚੜ੍ਹਨ ਕਰ ਕੇ ਸੂਰੂ ਸੂਰੂ ਵਿਚ ਚਿੱਤਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਰੂਸ ਵਲੋਂ ਰਿਆਇੱਤੀ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਤੇਲ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ ਦੇ ਨਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਾਵੇਂ ਧੰਨ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਸੌਖ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਤੋਂ ਨਿਵੇਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਆਕਰਸ਼ਕ ਟਿਕਾਣਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਬਾਹਰਹਾਲ, ਦਿਸ਼ਾਂਦੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਵੀਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਉਭਰ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਯਮਨ ਦੇ ਹੂਡੀ ਬਾਗੀਆਂ ਨੇ ਲਾਲ ਸਾਗਰ ਵਿਚ ਵਧਾਰਕ ਜ਼ਹਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਹਮਾਸ ਅਤੇ ਇਜ਼ਾਈਲ ਵਿਚਕਾਰ ਜੰਗ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵਸੀਰ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਜ਼ਰ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਲੋਂ ਯਮਨ ਵਿਚ ਹੂਡੀ ਬਾਗੀਆਂ ਦੇ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੂਡੀ ਬਾਗੀਆਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਝੰਡਿਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇਲ ਟੈਂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੰਗ ਭਾਵੇਂ ਸੀਮਤ ਵੀ ਰਹੇ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਕਰ ਕੇ ਸੁਏਜ਼ ਨਿਹਰ ਦਾ ਲਾਂਘਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਯੂਰੋਪ ਲਈ ਬਰਾਮਦਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਲ ਭਾਤੇ ਦੀਆਂ ਦਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਵਧ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਮਾਲ ਹੋਰ ਮਹਿਂਗਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਚਲੰਤ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰਾਮਦਾਂ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਕੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਦੀ ਦੀ ਮਾਰ ਹੋਠ ਆਏ ਯੂਰੋਪ ਜੋਨ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਹਿਮ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਮੰਗ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਅੰਤਰਿਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਖਾਸਕਰ ਭੂ-ਰਾਜਸੀ ਤੇਤਾਂ ਨਾਲ ਜੂਤੇ ਮੁੱਦੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਠਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਘਰੋਗੀ ਮੁਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਮੱਠਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਿਹਾਤੀ ਖਪਤ ਧੋਛ ਰਹੀ ਹੈ ਜੇ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਬਜਟ ਤਜ਼ਹਿਜ਼ਾਂ ਬੁਣਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇਗੀ। ਬਾਹਰੀ ਮੁਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਕੱਚੇ ਤੇਲ ਦੀ ਖਰੀਦ ਦੇ ਸਰੋਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਘਰੋਗੀ ਮੁਹਾਜ਼ ਦੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੱਧਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਅਡਿੰਕਾ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੋਣ ਆਏ ਆਲਮੀ ਅਰਥਚਾਰੇ ਲਈ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਮਿਸਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਹੀ ਯੂਕਰੇਨ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਭੂ-ਰਾਜਸੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਝਟਕਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਜਿਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਨ। ਫਰਵਰੀ 2022 ਵਿਚ ਯੂਕਰੇਨ ਜੰਗ ਸੂਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਲਮੀ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਰਤ ਮਹਿਗਾਈ ਦਰ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਹੋਠ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਨਿਰਮਾਣ ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ

ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤੀਜਾ ਵੱਡਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਉਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ?

ਅੰਤਿਮ ਬਾਜ਼ਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿੱਡ ਮੰਤਰਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ ਜਾਰੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਰਿਪੋਰਟ 'ਦਿ ਇੰਡੀਅਨ ਇਕੋਨੋਮੀ-ਏ ਰਿਵਿਊ' ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਪੰਜ (ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ) ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਫਿਰ ਭਾਰਤ ਆਰਥਿਕ ਆਕਾਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਚੀਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਤੀਜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਠੀਕ ਬਾਅਦ ਭੁ-ਰਾਜਨੀਤਕ ਉਥਲ-ਪ੍ਰਬਲ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਈ ਵੱਡੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਚਾਰਾ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਗਾਮੀ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ 2024-25 ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਮੰਨੀ ਤੋਂ ਬੀਤੇ ਇਕ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਫ਼ਰਤਾ ਵਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਬੁਨਿਆਦ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਲਿਹਾਜ਼ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੈਨੂੰਫੈਕਚਰਿੰਗ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਆਈ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਚੀਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਥਥਾਰ 'ਗਲੋਬਲ ਟਾਈਮਜ਼' ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਧਦੀ ਹੋਈ ਇਸ ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਰਣਨੀਤਕ ਤਾਕਤ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇਜ਼ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁੱਖ ਆਲਮੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਇੱਤਜਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਦਮ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੋਟਿੰਗ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਕੋਲ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਬੇਸ਼ਮਾਰ ਮੌਕੇ ਹਨ। ਆਲਮੀ ਸਿਆਸੀ ਤੋਂ ਆਰਥਿਕ ਮੰਚਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖਾਸ ਮਹੱਤਤਾ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਰੂਸ, ਦੋਵਾਂ ਹੀ ਮਹਾ-ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਿੱਤਰਤਾ ਹੈ।

ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦੇ ਬਾਜ਼ਾਰ ਕਾਰਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਚੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਮੁਕਤ ਵਧਾਰ ਸਮੱਝੇਂ (ਐਂਡਟੀਏ) ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਦੇਸ਼ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਿਵੇਸ਼, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 2023 ਵਿਚ 125 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਧਨ ਭਾਰਤ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚੀਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧਦੇ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਰੁਝਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਨਵਾਂ ਆਲਮੀ ਸਪਲਾਈ-ਕਰਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਡਿਜੀਟਲ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਦਿਸ਼ਹੋਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਜੀ-20 ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਗਲੋਬਲ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਵਧੇਗੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਮਿਆਂ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ਹਾਲ

ਆਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਲੱਕਤੰਤਰ ਅਤੇ ਸਿਖਿਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਬਣਨਾ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣਾ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਨੌਜਵਾਨ ਆਬਾਦੀ, ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਤਪਾਦਨ ਨਾਲ ਜੜੀਆਂ ਹੱਲਸ਼ੇਰੀਆਂ, ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪੂੰਜੀਗਤ ਖਰਚ, ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਰਾਮਦ ਵਿਚ ਕਟੋਂਡੀ ਅਤੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਇਣਕਿਆਂ ਤੋਂ ਉਭਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਟਿਕਾਊ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤ ਦੁਆਰਾ ਜੀ-20 ਦੀ ਸਫਲ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਨਾਲ ਵੀ ਨਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੈਰ-ਸਪਾਟਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ

ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਜੀ-20 ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਐਂਡਡੀਆਈ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧੇਗੀ। ਜਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਐਂਡਡੀਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ 20 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਅੱਠਵੇਂ ਪਾਏਦਾਨ 'ਤੇ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਸਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ੇਅਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਹੋਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸੈ-ਸੈਕਸਮ 73,000 ਤੱਕ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 80,000 ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2024 ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 1,00,000 ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਾਲ ਮੈਨੂੰਫੈਕਚਰਿੰਗ, ਵਿਨਿਰਮਾਣ, ਸੀਮੈਂਟ, ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਸਿਟੀ, ਹੋਟਲ, ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ, ਆਟੋਮੋਬਿਲੀ, ਫਾਰਮ, ਕੈਮੀਕਲ, ਫੂਡ ਪ੍ਰੋਸੈਸਿੰਗ ਅਤੇ ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਸੈਕਟਰ, ਈ-ਕਾਮਰਸ, ਬੈਂਕਿੰਗ, ਮਾਰਕੀਟਿੰਗ, ਡਾਟਾ ਐਨਾਲਿਸਿਸ, ਸਾਈਬਰ ਸਕਿਊਰਿਟੀ, ਆਈਟੀ, ਟੂਰਿਜ਼ਮ, ਰਿਟੋਲ ਟਰੇਡ, ਹੋਸਪੀਟੈਲਿਟੀ ਆਦਿ ਸੈਕਟਰ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਗੇ। ਅੱਜ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦਾ ਨਵਾਂ ਮੈਨੂੰਫੈਕਚਰਿੰਗ ਹੋਰ ਬਣਨ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਵਾਲੀ ਆਕਰਸ਼ ਅਰਥ-ਵਿਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਮੁਲਕ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਆਰਥਿਕ ਚੁਣੌਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਡਾਲਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਰੁਪਏ ਦੇ ਡਿੱਗੇ ਹੋਏ ਮੁੱਲ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੋਸ (ਆਈਐਮਐਂਡ) ਦੀ ਉਸ ਚੇਤਾਵਨੀ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਆਮ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ਾ ਜੀਡੀਪੀ ਦੇ 100 ਫਿਸਦੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਣਨੀਤੀਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟ ਆਲਮੀ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਰੱਖਿਆਤਮਕ ਰਣਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਵਧਾਉਣੇ ਹੋਣਗੇ। ਸਾਨੂੰ 2030 ਤੱਕ ਸੱਤ (ਟ੍ਰਿਲੀਅਨ) ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਅਰਥਚਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਸੱਤ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿਕਾਸ ਦਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਦੇਸ਼ ਤੂੰਘੇ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਵਿਕਸਤ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਬਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਿਚ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਸ਼ਟਰੀ ਚੰਗਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਅਹਿਮ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਕਰਦਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਵਿਕਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਵੰਨ-ਸੁਵੰਨਤਾ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕਜੁਟਟਾ ਵਧਾਉਣੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਦਕਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ 1,00,000 ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪਰਵਾਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ

ਡੈਮੋਗ੍ਰਾਫਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ 100 ਅੰਤਰਾਂ ਪਿੱਛੇ 230 ਬੱਚੇ ਹੋਣੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ ਪਰ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰ ਘਟ ਕੇ 148 ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਮੀਗ੍ਰੈਂਟਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ-ਅਪ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਧਣ ਦੀ ਵਾਜਾਏ ਘਟਣ ਵੱਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸਾਲ 2023

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਸ਼ਾਹ ਮਹਿਮਾਨ ਕੁਰੈਸ਼ੀ ਨੂੰ ਵੀ ਇੰਨੀ ਹੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਪਤ ਭੇਤ ਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਲੀਕ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਉਥਲ-ਪੁਥਲ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਖਾਸ ਜ਼ਜਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਕੇਮਾਂਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਲੱਗਦੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ
ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਤੇ ਪਰਖਣ

‘ਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਉੱਜ ਵੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੇ ਨਵੰਬਰ 2019 ’ਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲੰਘਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ’ਚ ਆਪਣੀ ਪੱਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਲਈ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਇਤਿਹਾਸ 1947 ਤੋਂ ਹੀ ਵੱਡੇ ਉਤਾਰ-ਚੜ੍ਹਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੌਜ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਥੇ ਜਮਹੂਰੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚੁਣੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਖਤਾਂ ਪਲਟਿਆ ਹੈ। ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੁਲਫ਼ਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਤੇ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਨੇ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 1979 ਨੂੰ ਫਾਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 1999 'ਚ ਫੌਜੀ ਜ਼ਰਨਾਲ ਪਰਵੇਸ਼ ਮੁੱਸ਼ੱਗੜ
ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਡਿਲੀ ਨਵਾਜ਼ ਸਰੀਫ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਤਖਤਾ ਪਲਟ
ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਤਦ ਸਰੀਫ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।
ਤਜ਼ਾ ਅਦਾਲਤੀ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-
ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਬਾਨੀ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਕਰੀਅਰ
ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਦੀਕਿ ਇਕ ਦਹਾਕਾ
ਲੰਬੇਰੀ ਸਜ਼ਾ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਗ੍ਹਾ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਲੈ ਚੁੱਕੀ
ਹੋਵੇਗੀ। ਪਾਕਿ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਦਾ ਲਈ ਸਿਆਸੀ
ਖਾਤਮਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਮਰਾਨ ਨੂੰ
ਤੇਸ਼ਾਖਾਨਾ ਭ੍ਰਿਸਟਾਚਾਰ ਮਾਮਲੇ 'ਚ 5 ਅਗਸਤ 2023 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ
ਗ੍ਰਿਡਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਅਦਾਲਤ ਨੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਲਈ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹੇ ਕੈਦ ਦੀ
ਸਜ਼ਾ ਸਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਪਾਕਿ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁ ਤਬਦੀਲੀ
ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ
ਮੁਨ-ਖਾਬੇ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁੱਸ਼ੜਫ਼ ਨੇ ਜਦੋਂ
ਨਵਾਜ਼ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਦੀ ਸੱਤਾ ਪਲਟਾਈ ਸੀ ਤਦ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਤੋਂ ਬਚਾਅ
ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਸਫ਼ਾਈ ਨਾਲ
ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਿਸ਼ਤ ਤੋਂ ਲਾਭੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ
16 ਅਕਤੂਬਰ 1951 ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੂੰ
ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੱਤ ਅਕਤੂਬਰ 1958 ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦੇ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਸਕੰਦਰ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਖਾਰਜ
ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰਸ਼ਲ ਲਾਅ
ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਚਿੜਾ ਸੀ।

ਤਦ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਨਰਲ ਮੁਹੰਮਦ ਅਯੂਬ ਖਾਨ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੇ 19ਵੇਂ ਦਿਨ ਭਾਵ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਸ਼ਕੰਦਰ ਮਿਰਜਾ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੁਆਂਚ 'ਚ ਜੋ ਕਿਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਗਤਬਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਸਮੁਹ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ 'ਚ ਚਿੱਤਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ਹਿਦਕ ਹੈ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਆਸ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਉਂਦੀ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਤਦ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਸੱਚੇ ਅਰਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਮਹੂਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਚੋਣਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ

ਭਾਰਤ ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਮੁਤੱਲਕ ਟੀਕਾ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਗੁਆਂਢੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜ਼ਿਣਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਮੱਡਭੇਦ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਖਦਸ਼ੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਲੰਮਾ ਅਰਸਾ ਛੇਤੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਹੇਠ ਬਿਤਾਇਆ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਫੀਲਡ ਮਾਰਸ਼ਲ ਅਧੂਬ ਖਾਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਰਲ ਯਾਹੀਆ ਖਾਨ, ਜਨਰਲ ਜਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਪਰਵੇਜ਼ ਮੁਸ਼ਾਰਫ਼ ਤੱਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਛੇਤੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ 8 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਸ ਚੋਣਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੌਜੂਦਾ ਸੈਨਪਤੀ ਜਨਰਲ ਆਸਿਮ ਮੁਨੀਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕਾਢੀ ਆਓਭਗਤ ਕੀਤੀ

ਆਪਣੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ
ਨਜ਼ਰੀਆ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਾਵਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਕੁਝ ਗਿਣੇ ਚੁਣੌਤੀਆਂ
ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਗੰਚ ਤੁਪ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ
ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਤਹਿਰੀਕ-ਏ-ਇਨਸਾਫ਼ ਪਾਰਟੀ ਦੇ
ਆਗੂ ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਿਚ ਸੱਤਾ ਦੇ
ਗਲਿਆਰੇ ਤੋਂ ਢੁਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ ਨੂੰ
ਅਮਰੀਕਾ ਉਕਾ ਹੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ
ਜ਼਼ਲਫ਼ਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੇ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪੀਪਲਜ਼ ਪਾਰਟੀ
ਨੂੰ ਵੀ ਪੇਂਡਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੱਕ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ
ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੀਨ ਪੱਥੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਬੇਨਜ਼ੀਰ ਭੁੜ੍ਹੇ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਕਿਆ
ਨੂੰ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣਾ ਪਿਆ ਸੰਭਾਵ
ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਥੈਂਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਹੱਦ

A black and white portrait of Dr. P. R. Shastri, an Indian politician. He is wearing a dark suit, a light-colored shirt, and a patterned tie. He has short, dark hair and is looking slightly to his left with a neutral expression.

ਜੀ ਪਾਰਥਾਸਾਰਥੀ

ਗਈ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਮੁਨੀਰ ਆਪਣੇ ਪੂਰਬਵਰਤੀ ਜਨਰਲ ਬਾਜਵਾ ਦਾ ਖਾਸਮਖਾਸ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਕਰੀਬੀ ਰਾਬਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੁਕੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਰਕਿਨਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਛੌਜ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਿੱਧੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਛੌਜ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਰਾਜਪਲਟੇ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਛੌਜੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਦੀ ਹਮਾਇਡ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਛੋਜੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਦੇ ਵੀ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰੀਬੀ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਇੰਨਾ ਨਿੱਘ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਟੋਸਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੇਖ ਹਸੀਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਅਵਾਮੀ ਲੀਗ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲਗਭਗ ਚੌਥੀ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਇਹੀ ਰੁਖ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ। 1971 ਵਿਚ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਥੋਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਨੈਸ਼ਨਲਿਸਟ ਪਾਰਟੀ (ਬੀਐਨਪੀ) ਜਿਹੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭੁਕਾਅ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਹਮਾਇਤ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਉਰ ਰਹਿਮਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ
ਵਿਚ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਕੋਈ ਖਾਸ ਬਦਲਾਓ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।
ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਨੇ ਸੇਖ ਹਸੀਨਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਧੀਨ ਹੋਈਆਂ
ਪਾਰਲੀਮੈਨੀ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਖਿਲਾਫ਼ ਮੁਹਿਮ
ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ੋਰ ਸੋਰ ਨਾਲ ਉਭਾਰਿਆ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸੱਕਰ, ਸੇਖ
ਹਸੀਨਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ
ਆਗੂ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਬੇਗਮ
ਖਾਲਿਦਾ ਜ਼ਿਆ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਬੀਐਨਪੀ ਦੀ ਨਵੀਂ
ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਬਹੁਤੀ ਦੋਸਤਾਨਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਇਸ
ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੇਖ ਮੁਜ਼ੀਬੂਰ ਰਹਿਮਾਨ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਨਾਲ
ਕੁਝ ਅਣਸਲਲੇ ਸਵਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ
ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ
ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਹਣ ਆਪਣੇ
ਵਿਦੇਸ਼ ਸਬੰਧ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿਚ ਨਵੀਂਤੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦਾ
ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਵਿਚ
ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂਲਤ ਕਰਨ ਦੀ

ਤੱਕ ਸਫਲਤਾ ਵੀ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਗਹੁ ਨਾਲ ਸੈਚਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 26/11 ਦੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸੁਤਰਧਾਰ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦੇ ਆਗੂ ਹਾਫਿਜ਼ ਸਾਈਦ ਨੂੰ ਸੰਨ 2020 ਤੋਂ 78 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਕੈਦ ਲਈ ਜੋਲ੍ਹ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ 'ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਲਈ ਫੰਡਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ; ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਚਮੁੱਚ 'ਜੋਲ੍ਹ' ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਆਈਐਸਾਈ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਰੋਂ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਝ, ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲਸ਼ਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਵਰਗੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਵਰਤਣੀ ਪਵੇਗੀ ਉਝ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਣ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਹਾਫਿਜ਼ ਸਾਈਦ ਵਰਗੇ ਲੋਕ ਫਿਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਹੁਣ ਖਾਮੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇਗਾ।

ਜਦੋਂ ਜੁਲਾਫਿਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋਂ ਦਾ ਤੱਖਤ
 ਪਲਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਵ
 ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਤੱਖਤਪਲਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਾਸੀ 'ਤੇ
 ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵਾਂਸਿਗਟਨ
 ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋ ਹੰਝੂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਹਾਏ
 ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸੋਵੈਅਤ ਫੌਜਾਂ ਲਈ ਅਜਾਬ ਬਣਾਉ
 ਵਾਸਤੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਿਆ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਰਲ ਗਿਆ ਸੀ
 ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬੇਪੁੱਛ
 ਹੋ ਕੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਪਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ
 ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦੇ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈਂਟਾਂਗਰ
 (ਅਮਰੀਕੀ ਰੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ) ਵਲੋਂ ਐ-16 ਲੜਕੂ
 ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹਦਿਲੀ ਨਾਲ
 ਸਪਲਾਈ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੜੇ ਵੀ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਮੀ ਦੀ ਮੁਰਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜੋ ਅਮਰੀਕਾ, ਆਈਐਮਐਂਡ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਮਦਾਦ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਬਹੁਗਲ, ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਅਤੇ ਰਵਾਇਤੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਸਜ਼ੇ-ਸਾਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਅਤੇ ਮਿਜਾਈਲ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਇਮਦਾਦ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੀਨ ਵਲੋਂ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਬੈਲਟ ਐਂਡ ਰੋਡ ਇਨੀਸ਼ੀਏਟਿਵ ਤਹਿਤ

ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੰਤੁਲਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਪ੍ਰਸ਼ਤੀ

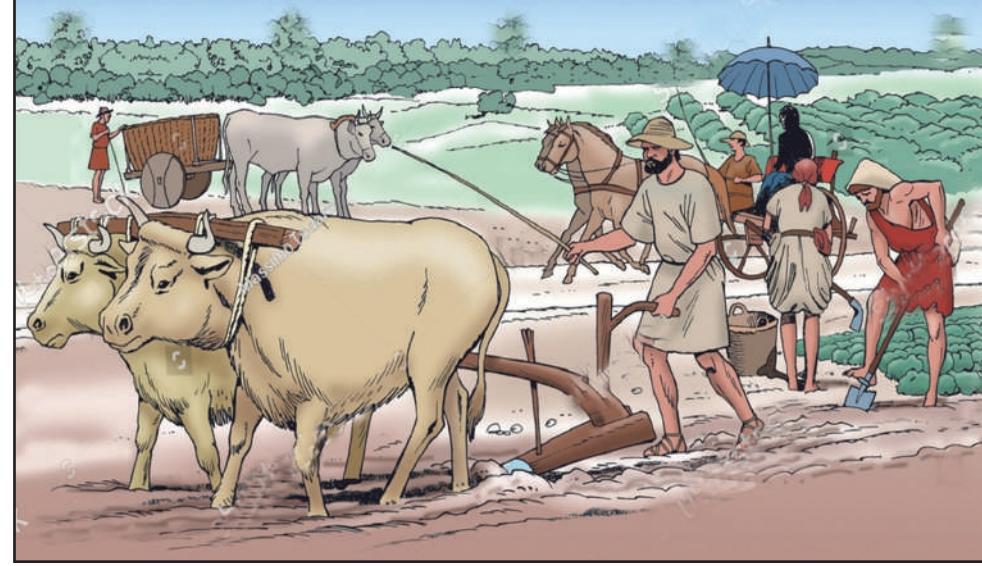
ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ ਵਧ ਰਿਹਾ ਤਪਮਾਨ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਚਿੱਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਯੂਐਨਓ ਵਰਗੀ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਸਬੰਧੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਯੋਗ ਉਪਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਈ ਕੇਂਦ੍ਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਉਂਝ ਭਾਰਤ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਖਾਸ ਵਜ਼ਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਭਾਵੋਂ ਚੀਨ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਕੇ 2023 ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਬੱਲੇ ਸੀ। ਚੀਨ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਭਾਵੋਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਪਰ ਚੀਨ ਦਾ ਖੇਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਤੋਂ 4 ਗੁਣਾ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਭਾਰਤ ਦਾ ਖੇਤਰ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਸਿਰਫ 2 ਫੀਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸੋਂ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਕੁੱਲ ਵਸੋਂ ਦਾ 17.6 ਫੀਸਦੀ ਹੈ। ਵਸੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਭਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਆਈ ਖਰਾਬੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ। 1967 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਖੁਰਾਕ ਲੋਤਾਂ ਵਿਚ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਨੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਨੇਜ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।

1960 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਖੇਤੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਜਾਂ ਜੈਵਿਕ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਆਂ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਜ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਪਰ 1967 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਗਾਤਾਰ ਰਸਾਇਣਕ ਖਾਦਾਂ, ਕੀਤੇਮਾਰ ਅਤੇ ਨਦੀਨ-ਨਾਸਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੇ ਠੀਕ ਸਿੱਟੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਮਿਲ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂ ਸਿਜਾਈ ਦੀ ਬੁਝਾਤਾਤ ਹੋਵੇ; ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਇਹ ਰਸਾਇਣ ਪਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਸਕਦੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੰਡਾਰ ਸਨ। ਇਕ ਤਾਂ ਨਦੀਆਂ ਤੇ ਦਰਿਆ ਸਨ; ਦੂਜੇ, ਕਈ ਬਾਈਂ ਜਮੀਨ ਹੋਣਾ ਪਾਣੀ ਸਿਰਫ 8/10 ਫੁੱਟ ਦੀ ਤੂੰਘਾਈ 'ਤੇ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਟਿਊਬਵੈਲ ਲਾਉਣ ਅਤੇ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਲਾਗਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀਕਰਨ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਟਿਊਬਵੈਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। 1960 ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਰਫ 500 ਟਿਊਬਵੈਲ ਸਨ, ਇਸ ਵਕਤ 14 ਲੱਖ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਪਾਣੀ ਬਾਰੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਲਾਨਾ ਖੇਤੀ, ਉਦਯੋਗਾਂ ਅਤੇ ਘਰਾਂ ਲਈ 66 ਬੀਸੀਐਮ (ਅਰਬ ਕਿਉਂਬਿਕ ਮੀਟਰ) ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰਿਆਵਾਂ, ਮੀਂਹਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ 56 ਬੀਸੀਐਮ ਹੈ; 10 ਬੀਸੀਐਮ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਹੋਣੋਂ ਕੱਢਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਮਾਡਲ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਸਾਲ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਧਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਘਟਦੀਆਂ ਪਾਂਤੀਆਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਲਾਹੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ- ਜੇ ਖਾਦ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੋਰੀ ਨਾਲ 10 ਕੁਇਟਲ ਉਪਜ ਵਧੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੂਜੀ ਨਾਲ 9

ਵਧੇਗੀ; ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਬੋਰੀ ਨਾਲ ਉਪਜ ਲਗਾਤਾਰ ਘਟਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਰਸਾਇਣਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਵਧੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਘੱਲਣ ਲਈ ਵਧੀ ਹੋਈ ਪਾਣੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਉਂ ਇਕ-ਦੋ ਅਤੇ ਅੱਠ, ਨੌ ਬੋਰੀਆਂ ਤੇ ਵਧੀ ਮਾਤਰਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕਿਥੇ ਹੋਵੇਗਾ? ਇਹ ਜ਼ਿਹੀਲੇ ਰਸਾਇਣ ਪਾਣੀ, ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਘੱਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ

ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਵਸੋਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਅਪਣਾਉਣੀ ਦੀ ਖੋਜ ਵੱਲ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਕਰ ਕੇ ਰਸਾਇਣਾਂ ਵਾਲੀ ਖੇਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਜ ਲੈ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਬੰਧਤ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਦੇ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤੀ ਨਾਲ ਰਸਾਇਣਾਂ ਆਧਾਰਿਤ ਖੇਤੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਉਪਜ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਜਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਹਾਕ ਉਬਾਮਾ ਭਾਰਤ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ

ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਪੰਡੀ, ਦਰੱਖਤ, ਪੌਦੇ, ਸੂਖਮ ਜੀਵ ਜਿਵੇਂ ਗੰਡੇ ਆਦਿ ਪਹਿਲਾਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਧਰਤੀ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਸਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਵਾਤਾਵਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਥੇ ਪਾਣੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਤ੍ਰੇ ਪ੍ਰਾਵਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। 1970 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਮੈਟਰ ਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਾਣੀ ਤੂੰਘਾ ਹੋਣ ਨਾਲ 1980 ਤੋਂ ਖੂਹੀ ਵਿਚ ਮੋਟਰ ਲਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪੱਧਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਸਾਲ 2000 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਬਰਮਰਸੀਬਲ ਪੰਪ ਲਾਏ ਗਏ ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਬੜੀ ਢਾਉਣੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੀਜੀ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਪਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੀਵ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਉਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ?

ਦਰਾਸਲ, ਵਸੋਂ ਦਾ ਸਾਧਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਦਰਸ਼ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਰਸਾਇਣਾਂ ਦੀ

ਨੇ ਉਹ ਫਾਰਮ ਦੇਖਣ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪਿੰਡੇ ਜਿਹੇ ਸੈਨ੍ਹੂ ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਸਲ ਆਫ ਸੋਸਲ ਸਾਈਂਸ ਰਿਸਰਚ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਜਿੰਮੇ ਜੈਵਿਕ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣਕ ਖੇਤੀ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਭੋਗਪੁਰ ਨੇੜੇ ਇਕ ਫਾਰਮ 'ਤੇ ਇਕ ਏਕੜ ਵਿਚੋਂ 150 ਕੁਇਟਲ ਆਲੂ ਅਤੇ 400 ਕੁਇਟਲ ਗੰਨਾ ਉਪਜ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਉਹ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਠਾਂ ਖਾਦ ਵਸੋਂ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਵੀ ਜੈਵਿਕ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਆਗਤਾਂ (Inputs) ਜਿਵੇਂ ਖਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਭੁਲੇਖੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਖੇਤੀਬਾਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਇਕ ਮਾਹਿਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਫਾਰਮ ਦੀ ਉਚੀ ਉਪਜ ਲੈਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਠਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਫਾਰਮ ਜੈਵਿਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਟੈਸਟ ਜਾਂ ਤਜਰਬੇ 'ਤੇ ਕਹੀ ਗਈ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਈ ਭੁਲੇਖੇ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗੀ ਆਗਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਸਸਤੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਵਾਤਾਵਰਨ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸ਼ਤੀ ਦੀ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਸੇਵੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੱਧਰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬੱਲੇ ਚਲੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਲਾਕਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੱਡਾ ਹਫ਼ਤਾ ਜਿਹੜੇ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਜਿਹਾ ਹਫ਼ਤਾ ਹੁਣ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਮੀਂਹ ਜਿਹੜਾ ਸਾਲ ਵਿਚ 500 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੁਣ 450 ਮਿਲੀਮੀਟਰ ਤਕ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ 32 ਲੱਖ ਹੈਕਟੇਅਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਧ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵ

**NEW India SWEETS SPICES
WHOLESALE PRICES**

CHAT HOUSE

(559) 225-2824

Shaw & Feland,
Next to FOODMAXX

3225 W SHAW AVE. # 103 FRESNO CA 93711

OFFICIAL CALIFORNIA
BRAKE & LAMP INSPECTION

**Quick Lube
& Smog**

Auto repair, Diagnostics & Smog Check Station

ਚਲਦੀਆਂ (Used) ਕਾਰਾਂ, ਵਾਜਬ ਕੀਮਤਾਂ ਤੇ
ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਗੋਗੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

510-757-6775

SUKHWINDER BHELLA

gogibhella@gmail.com

691 W. Tennyson Rd Hayward, CA 94544

United Pet Hospital

Dr. Mandeep Bhullar DVM

510-363-9980

1641 Industrial Pkwy W.
Hayward, CA.
94544

unitepets@gmail.com

Fax : 510-397-0142

TASTE OF INDIA

specialist- Gurh Dee Barfee, Gurh Diyaan Jalebian

32 ਸਾਲ ਤੋਂ ਕੈਲੋਫੋਰਨੀਆ
ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇ
ਵਧੀਆ ਰੇਸਟੋਰੈਂਟ

ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ
ਦੇ ਨਾਲ ਸਜਾਇਆ
ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ

lunch buffet everyday
fresh jalebian every day

DEVINDER SINGH PABLA (OWNER)
510-791-1316

ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ
ਲਈ ਕੇਟਰਿੰਗ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪ੍ਰਬੰਧ

**5144 MOWRY AVE (ON FARWELL DR)
FREMONT, CA 94538**

510-773-8810

CALIFORNIA IMMIGRATION SERVICES INC.

Your Registered & Bonded 'Immigration-Consultants'

ROSY (Kanwal) KAUR
Immigration Consultant

**408-422-8585
510-573-3666**

website:- www.caials.com email:- rosy@caials.com

- FAMILY IMMIGRATION
- GEEEN CARD PETITION
- CITIZENSHIP
- BUSINESS / VISITOR VISA
- OCI CARD / INDIAN PASSORT / INDIA VISA
- STUDENT VISA
- RELIGIOUS VISA
- DIVORCE
- VARIOUS IMMIGRATION SERVICES
- U.K. VISA
- CANADA VISA & P.R.
- INDIAN PASSPORT
- POWER OF ATTORNEY

- ਫੈਮਲੀ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ
- ਗੇਨਰੀਲ ਕਾਰਡ ਪਟੀਸ਼ਨ
- ਸਿਟੀਜ਼ਨਸ਼ਿਪ
- ਵਿਜ਼ਾਨੈਸ ਵੀਜ਼ਾ / ਵਿਜ਼ਟਰ ਵੀਜ਼ਾ
- ਓ.ਸੀ.ਆਈ. ਕਾਰਡ / ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਸਪੋਰਟ / ਇੰਡੀਆ ਵੀਜ਼ਾ
- ਸਟੂਡੈਂਟ ਵੀਜ਼ਾ
- ਰਲੀਜ਼ੀਅਸ ਵੀਜ਼ਾ
- ਤਲਾਕ
- ਕਈ ਹੋਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਸੇਵਾਵਾਂ
- ਜੁ. ਕੇ. ਵੀਜ਼ਾ, ਕੈਟੋਡਾ ਵੀਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪੀ. ਆਰ.
- ਇੰਡੀਅਨ ਪਾਸਪੋਰਟ
- ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ

Fremont Office: 4127 Bay Street, Unit 5, Fremont CA, 94538

Tracy Office: 1660 W Linnee Rd. Unit J 25, Tracy CA, 95377

Moon Indian Cuisine
510-780-9233

ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਪੈਕ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵੇਲੇ ਤੰਦੂਰ ਦਾ ਇੰਡੀਆਂਸ਼ ਹੈ, ਕੇਟਰਿੰਗ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲ ਕਰੋ ਜੀ

ਮੱਛੀ ਪਕੋੜੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮਾਹਿਰ
ਲੱਡੂ, ਜਲੇਬੀ, ਬਰਫੀ, ਗੁਲਬਾਂ ਜਾਮੂਨ ਤੇ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ
ਮੌਕੇ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਅਾਈ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

100 ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਰਟੀ ਤੱਕ
ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਕੇਟਰਿੰਗ ਲਈ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਛੋਟ
ਬਹੁਤ ਹੀ ਤਜ਼ਰਬੇਕਾਰ ਕੁੱਕ

Over 30 Years Experience in Restaurant & Catering Business

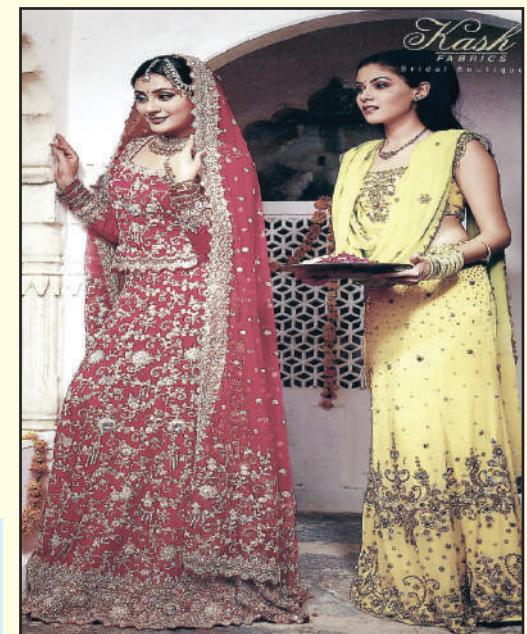
ਮੂਨ ਇੰਡੀਆਨ ਕੁਝੀਨ (ਹੈਵਰਡ)
600 West Harder Rd. Hayward, CA 94544
Contact: (Paul) 510-978-7170
www.moonindiancuisine.net

Kash Fabrics

37 ਸਾਲ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ

ਸਾਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ

1. Wedding Lehngas
  2. Mens wear-shervani
  3. Kurte Pajame
  4. Sharara Suits.
  5. Patiala. Suits.
  6. pression stove jewelery
  7. kids wear
  8. Turbans (paggan). 80 colors
1. ਵਿਆਹ ਦੇ ਲਹੀਂਗੇ
  2. ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ
  3. ਕੁੜੜੇ ਪਜਾਮੇ
  4. ਸ਼ਰਾਰਾ ਸੂਟ
  5. ਪਟਿਆਲਾ ਸੂਟ
  6. ਗਹਿਣੇ
  7. ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ
- 80 ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗਾਂ

**Kashmir Singh Dhugga
Gurjeet kaur Dhugga**

kashfabrics@gmail.com

KASH FABRICS
29576 Mission Blvd
Hayward, CA 94544
510-538-1138

SINGH WORLD travel

Lycamobile
Call the world for less

ria Money Transfer

AIRPORT DROP OFF AND PICKUP AVAILABLE

**Money Transfer @ Special Rates
India and Pakistan!!!**

Cell Phone Activation & Recharge Services

ਏਅਰਯੋਰਟ ਤੇ ਜਾਣ-ਆਉਣ ਲਈ ਗੱਢੀ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ
ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

SINGH WORLD TRAVEL

PH. 530-443-4865

Email: Info@singhworldtravel.com

**1248 Franklin Ave. #A
Yuba City CA, 95991**

ਪਦਮਸ਼੍ਰੀ ਅਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਾਕਾਰ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਸਨਾਤ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਦਾ ਜਲਵਾ ਇਸ ਤੁਰ੍ਹਾ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਅਧੂਰੀਆਂ ਜਾਪਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਬਲਦੇਵ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਬਚਨੀ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਤੀਜੀ ਧੀ ਵਜੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਦੇ ਨੇ 'ਪੱਥਰ' ਕਹਿ ਕੇ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਫਿਰ 2-3 ਸਾਲ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਨੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਸੀ ਤਾਂ ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੂਲੀ ਪੜਾਈ ਆਪਣੇ ਭੁਆ-ਛੁੱਫਤ ਕੋਲ ਰਹਿ ਕੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਗੰਗਾਨਗਰ ਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜਾਈ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਆਏ ਜਿੱਥੇ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਜ਼ਕੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੜਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਕੂਲ-ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ 1966 ਦੇ ਕਰੀਬ ਉਹ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਹਰਪਾਲ ਟਿਵਾਣਾ ਹੁਕਾਮ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਰੰਗ ਮੰਚ ਦੀ ਰਸਮੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ।

ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਹੀ ਹੋਏ ਮਸ਼ਹੂਰ

ਹਰਪਾਲ ਟਿਵਾਣਾ ਹੁਕਾਮ ਨੂੰ ਲੋਂਗ ਦਾ ਲਿਸਕਾਰਾ ਫਿਲਮ ਬਣਾਈ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਇੱਕ ਨਾਟਕ ਦਾ ਫਿਲਮੀਕਰਨ ਸੀ। 1983 ਵਿੱਚ ਇਸ ਫਿਲਮ ਜ਼ਰੀਏ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਿਨੇਮਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਫਿਲਮ ਤੋਂ ਸੂਪਰ ਹਿੱਟ ਹੋਈ ਹੀ, ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਦਾ ਨਿਭਾਇਆ ਕਿਰਦਾਰ 'ਗੁਲਾਬੀ ਮਾਸੀ' ਵੀ ਇੱਨਾਂ ਹਿੱਟ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਸ ਕਿਰਦਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਉਹ ਸਿਨੇਮਾ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਫਿਰ ਕਈ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ ਰੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ। ਫਿਰ 2015 ਵਿੱਚ ਆਈ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਭਾਏ ਕਿਰਦਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮੁੜ ਸੁਰਜਿਤ ਹੋ ਗਈ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਰਹੇ। ਉਹ 70 ਦੇ ਕਰੀਬ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 2012 ਵਿੱਚ ਸੰਗੀਤ ਨਾਟਕ ਅਕਾਦਮੀ ਐਵਾਰਡ ਵੀ ਮਿਲ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਅਕਸਰ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਨਾ ਪਿਲਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਕੇ ਬੇਲਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਫਿਲਮ ਬੁਰੇ ਬਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਹਿਲਾ ਅਦਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ

ਫਿਲਮਾਂ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੱਕ ਵੀ ਮੰਗਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕੰਮ ਦੇ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਲੈਕਚਰਾਰ ਵੀ ਰਹੇ ਹਨ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ

ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਹੁਕਾਮ ਨੇ ਲਿਖਿਆਣਾ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ (ਕੁਝੀਆਂ) ਵਿੱਚ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਜ਼ਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਵਜੋਂ ਨੈਕਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਤਨਥਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਖਰਚਾ ਕਿਵੇਂ ਚੱਲੇਗਾ। ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਥੀ ਅਦਾਕਾਰ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਭੰਗੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਵੀ ਰਿਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਆਧਿਅਕਾਰ ਲਈ ਮਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸਾਸਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸਿਆ, "ਉਹ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝ-ਉਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਮਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਰੋਤ ਸਾਹਮਣੇ ਹੱਥ ਨਾ ਫੈਲਾਉਣਾ ਪਵੇ।"

ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ?

ਨਿਰਮਲ

ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗ-ਮੰਚ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਨੂੰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਦੇਣ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਕਦਾਰ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਨੇਮਾ ਦੇ ਵਧਣ ਫੁੱਲਣ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ, ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਿਰ ਵੀ ਮਾਣ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਹੋ ਗਿਆ।"

ਭੰਗੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੀ-ਜਾਨ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੈਸੇ ਕਰਕੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 82 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਮੁਟਿਆਰ ਹੀ ਹਨ। ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ ਨੇ ਇੱਕ ਬੁਬਲੂਰਤ ਪਹਿਲੂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇੱਕੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਬੰਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹੈ ?"

ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹਾਤਾ ਬੰਦਾ ਲੇਂਕਵੰਦ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਤੱਕ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਸੈਟ ਉਤੇ ਸੱਪੋਟ ਬੁਆਏ ਦਾ ਵੀ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, "ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸੂਟ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ, ਠੰਡ ਸੀ। ਰਿਸ਼ੀ ਜੀ ਨੇ ਸੱਪੋਟ ਬੁਆਏ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਬੇਟੇ ਤੂੰ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੁਟ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਾਏ, ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ।" ਭੰਗੂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਉਚੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸਾਥੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਣ ਦੇ ਸੌਂਕੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਧਰਮ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਜ਼ਰੀਏ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭੰਗੂ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁਝਿਆ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਨਮੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਧਰਮ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਭੰਗੂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਰਿਸ਼ੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੀ ਬੈਣਾਂ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋਹੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨਾਟਕ ਜ਼ਰੀਏ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੋਜਵਾਨ ਪੀੜੀ, ਪਿਛਲੀ ਪੀੜੀ ਨੂੰ ਜਿੰਦਗੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਤਾਬਕ ਜਿਉਣਾ ਸਿਖਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਸੋਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦਤ ਨਾਟਕ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ 'ਤੇ ਕੇਸ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੋਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, "ਰਿਸ਼ੀ ਮੈਡਮ ਨੇ 'ਬੈਣੇ' ਜਿਥੇ ਚੁਣੌਂਦੀ ਹੈ ਪੁਰਵਕ ਕਿਰਦਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲ ਬੀਏਟਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ। ਉਹ ਪਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਐਵਾਰਡ ਦੇ ਹੋਕਦਾਰ

ਅੱਜ ਦਾ ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ

ਮਨੁੱਖੀ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਫ ਜੰਗਾਂ, ਜਿੱਤਾਂ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕੁਦਰਤੀ ਰਹੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਤਾਂਧ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਇਹ ਸਫਰ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੈਆ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਹਿੱਤੁ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਮਤੌਲ ਸਮੇਤ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਖਤਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਜ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਇਕੋ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੁਦਰਤ ਉਪਰ ਕਾਠੀ ਪਾਉਣ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ‘ਆਧੁਨਿਕ’ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸੋਨਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮੁੜ ਭਰਪਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੰਕਟ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

ਆਲਮੀ ਤਪਸ (ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ) ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਰੁੱਤ ਵਿਗਾੜ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਗਤਬਤਾ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਣੀ ਪਤਾਲ ਜਾ ਵਡਿਆ ਹੈ। ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਅੰਦਰ ਹੋਣੀ ਕੰਪਨ, ਵਰਖੀਲੇ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੁਢਾਨ ਹਨ। ਮਿਟੀ ਪਾਣੀ ਜਹਿਰੀਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ-ਨਿਵੇਕਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੌਸਮੀ ਵਿਗਤਾਂ ਨੇ ਜੀਵ ਜਗਤ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਵੇਧਨ ਨੂੰ ਮਧੋਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 2001 ਵਿਚ ਐਂਟਾਰਕਟਿਕਾ ਦਾ 1200 ਵਰਗ ਮੀਲ ਬਰਫੀਲਾ ਟਾਪੂ ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ ਪੰਘਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਾਡੇ ਗੰਗੇਤਰੀ ਗਲੇਸ਼ੀਆਰ ਨੂੰ ਅੱਠ ਮੀਟਰ ਪਿਛੇ ਖਿਸਕਾ ਦੇਣ ਅਤੇ 1972 ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੈਨੋਸ਼ੁਏਲਾ ਸਥਿਤ ਛੇ ਹਿਮ ਸਿਖਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਇਬ ਕਰ ਦੇਣ ਪਿਛੇ ਵੀ ਬੇਲਗਾਮ ਪ੍ਰਦੁਸ਼ਨ ਅਤੇ ਆਲਮੀ ਤਪਸ ਦਾ ਹੀ ਹੱਥ ਸੀ। ਦਰ ਇਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ 2050 ਤੱਕ ਤਾਪਮਾਨ ਵਿੱਚ 4 ਤੋਂ 6 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਆਸ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋ-ਤਿੰਨ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰੀ ਹੜਾਂ, ਫਿਰ ਸੋਕੇ ਦਾ ਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਬਹੁ ਰੁੱਤਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤ ਦੋ ਰੁੱਤਾਂ ਨਾਮੀ ਯੁਕਤ ਗਰਮੀ, ਬਰਫ ਯੁਕਤ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਤਿੰਧੇ ਜਲ ਸੰਕਟ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਬਦਲਣਾ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ: ਫਸਲਾਂ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਪਹਿਲਾਨ-ਪੱਜਰਨ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਮਹਿਲ-ਮਨਜ਼ੂਰੇ ਵੀ।

ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾਤੇ ਬਰਫੀਲੇ ਪਹਾੜ ਅਤੇ
ਗਲੇਸੀਅਰ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜੰਗਲ। ਹੱਥੀਂ ਸਹੇਤੀ ਜਾ ਰਹੀ
ਮਾਰ੍ਹੂ ਤਪਸ਼ ਨੇ ਬਰਫ਼ਾਂ ਪਿਘਲਾ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਿਆ ਉਛਾਲ
ਦੇਣੇ ਹਨ, ਮਗਰੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਸੁੱਕ ਜਾਣਗੀਆਂ।
ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਲਾਗਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਬਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲ
ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜਲ ਸੌਮੇ ਵੀ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਕਰਨ ਤੁਰੇ

ਹੋਏ ਹਾਂ। ਜ਼ਰਖੇਜ਼, ਸੁਥਰੇ ਅਤੇ ਲਬਾਲਬ ਜਲ ਸੋਮੇ ਵੀ
ਮੌਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸਾਵਾਂ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਸਿਫ਼ਤੀ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ।
ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ
ਪਾਣੀ ਵੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਤੁਪਸ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜੰਗ ਉਜਾਝਾ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਲੈ ਬੇਠੇਗਾ। ਰੁਖ਼
ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਘੜਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਹਨ। ਇਹ
ਮਿੱਟੀ ਰੁਡੂਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਉਰਜਾ ਦੇ ਸਰੋਤ ਹਨ,
ਅਥਾਹ ਭੋਜਨ ਪਦਾਰਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਕਿਤਸਕ ਜੜੀ-
ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਕੰਡਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਕੰਦ-ਮੂਲ ਦੇ ਵੀ। ਸਾਡੀ
ਪ੍ਰਿਬਵੀ ਉਤਲੇ ਸਾਰੇ ਪੌਦੇ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਲਗਭਗ 144 ਅਰਬ

ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੰਗਲਾਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਹੋਠੋਂ ਜਲ ਅੰਧਾਰੂੰਦ ਕੱਢਣ ਨਾਲ ਸਿਰਫ ਜਲ ਸੰਕਟ ਹੁੰਨਹੀਂ ਉਪਜਾਂ, ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਜਲ-ਅਣਹੋਂਦ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਹੇਠ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਖ਼ਲਾਅ ਨਾਲ ਨੇਤ੍ਰ ਭਵਿਖ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਗਰਕਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਜਲ ਸਮਤੌਲ ਭੁਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਨਫ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਮੀਨੀ ਵਿਰਲਾਂ (ਅੰਦਰੂਨੀ ਪਲੇਟਾਂ) ਦੀ ਖਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਇਸ ਨੇ ਪੂਰੀ ਰੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ 'ਆਧੁਨਿਕ/ਘਣੀ ਖੇਤੀ' ਕਾਰਨ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠਲੀਆਂ ਜਲ ਤੱਗੀਆਂ ਤੂੰਘੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਅਲਾਮਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ

ਵਿਜੈ ਬੰਬੇਲੀ

ਮੀਟਿੰਗ ਟਨ ਜੀਵੀ-ਪਦਾਰਥ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਮੀ ਅਤੇ ਮੱਲੜ (ਪੱਤ-ਖਾਦ) ਬਖਸ਼ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਠੰਡਾ, ਪੋਲਾ, ਮਿਤਰ-ਕੀਟ ਯੁਕਤ ਅਤੇ ਜ਼ਰਖੇਜ਼ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਚੂਸਦੇ ਹਨ, ਧਰਾਤਲ ਤੇ ਖਲਾਅ ਨੂੰ ਨਮ-ਠੰਡਕ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਬੰਧਿਤ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੌਸਮ ਨੂੰ ਸਾਵਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਾਰੂ ਪਤਾ ਕਿ ਮਾਰੂਬਲ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਆਰ ਜਾਂ ਕੰਡਿਆਲੀ ਬਨਸਪਤੀ ਵੀ 179 ਤੋਂ 543 ਮਿਲੀਗ੍ਰਾਮ ਨਮੀ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਛੱਡਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਥਾਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਕ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਸਿੱਲਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੰਗਲ ਮੀਂਹ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਮੀਂਹ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸੋਮਾ ਹੈ। ਅੱਤ ਅਤੇ ਹੜ੍ਹ, ਦੋਵਾਂ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਸਾਡੇ ਲਈ ਵਰਦਾਨ ਹਨ। ਜੰਗਲਾਂ ਦਾ ਇਕ ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਰਕਬਾ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਘੜੀਮੀਟਰ ਪਾਣੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜਤ੍ਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਡੇ

ਆਈਆਂ ਹਨ: ਇਕ, ਕੱਥ ਖੇਤਰ (ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਲ) ਵਿਚ ਇਸ ਖਲਾਅ ਦੀ ਥਾਂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਲ-ਰਿਸਾਓ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਵਾਸਪੀਕਰਨ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਮੁਸਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੁਣੇ ਪਦਾਰਥ ਉਪਰ ਆ ਕੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਰੁੰਡ ਮਰੁੰਡ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਢੂਜੀ, ਕੁਝ ਦੁਰੇਡੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਧਸਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਹਨ।

ਬਰਸਾਤ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿੰਨ੍ਹੀਂ
ਪੈਣੀ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਪੈਣੀ, ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ
ਜਾਵੇ, ਤਦ ਵੀ ਬਹੁ ਰੁੱਤਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਉਪ ਮਹਾਂਦੀਪ
ਸਿਰਫ ਦੋ ਰੁੱਤਾਂ- ਗਰਮੀ ਤੇ ਸਰਦੀ ਵਾਲਾ ਖਿੱਤਾ ਬਣ
ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਮਾਂ ਮਿਆਦ ਵਾਪਾਰ
ਘਟ ਰਹੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਤਾਪਮਾਨ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬੇਖ਼ਕੀਨੀ
ਬਣ ਗਈ ਹੈ।

ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ
ਰਵਾਇਤੀ ਤਾਪਮਾਨ
ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ
ਗੜਬੜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ
ਹੈ। ਬਹੁ ਰੁੱਤਾਂ ਤੋਂ ਦੋ ਜਾਂ
ਤਿੰਨ ਰੁੱਤਾਂ ਵਿੱਚ
ਸੁੰਗਡਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ
ਵੰਨ-ਸਵੰਨਤਾ ਘਟਣਾ
ਹੈ। ਬਹੁ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ ਤੋਂ ਹੱਥ
ਧੋ ਕੇ ਬੰਦਾ ਸਿਰਫ ਦੋ ਰੁੱਤਾਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਖਾਣ-ਹੰਚਾਉਣ
ਲਈ ਨਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਵੰਨ-ਸਵੰਨੀ ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ
ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡੋ, ਸਾਨੂੰ ਆਪੇਂ ਕੱਪੜੇ-ਲੱਤੇ,
ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਜੀਅ ਪ੍ਰਚਾਵਿਆਂ, ਰੈਣ ਬਸੇਰਿਆ, ਗੱਲ ਕੀ
ਸਮੁੱਚੀ ਜੀਵਨ ਸੈਲੀ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ
ਪੈਣਗੀਆਂ ਜੋ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਉਤੇ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਭਾਵ
ਪਾਉਣਗੀਆਂ।

ਇੱਕ ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ 2-3 ਫਾਰਨਹੀਟ ਨਾਲ ਹੀ 20 ਤੋਂ 30% ਜੀਵ ਵੰਨ-ਸੰਵਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਮ ਤੇਜ਼ ਸੋਮਿਆਂ ਉਤੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਤ ਇਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ 2050 ਤੱਕ ਸਾਡੀ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸੌਜ਼ੁਦ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦਾ 50 ਫ੍ਰੀਸਟੀ ਤੱਕ ਸਫ਼ਾਇਆ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਿਹਤਰੀ ਇਹੋ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਉਤਰੀ ਖਿੰਤਾ ਹੋਰ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਧੁਰਵ (ਬਰਾਦਾਨੀ ਖਿੰਤਾ) ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਬੰਜ਼ਰ ਬੀਅਵਾਨਾ।

ਮਨੁਖ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਖੁਦ ਨੂੰ ਇਸ ਧਰਤੀ ਅਤੇ
ਬ੍ਰਾਹਮਿੰਡ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਮਝਦਾ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਕਈ
ਯਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ-ਜੁਲਦੀ
ਸਿੱਖਿਆ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਪੁਨਰ-ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ
ਅਤੇ ਧਨ ਰੁਬੈਰਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਕਚਾਚੌਂਧ ਨੇ ਵੀ
ਇਸੇ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸ਼ਿੰਦ੍ਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਾਹਮਿੰਡ ਹੀ ਮਨੁਖ
ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਲਈ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਇਹ
ਧਾਰਨਾ ਹੀ ਪੁਅਤੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਜੇ ਮਨੁਖ ਨੇ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ
ਹੈ ਤਾਂ ਹੁਣ ਫਲਸਫੇ, ਸਿਆਂਤ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਸਿਰਫ
ਮਨੁਖ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਘੜਨ ਦੀ ਲੋੜ
ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਇਸ ਧਰਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ
ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਝੀਲਾਂ, ਜੰਗਲ ਬੇਲੇ, ਪਹਾੜ,
ਗੱਲ ਕੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਰ ਸੈਥਾਂ ਮਨੁਖ ਜਿੰਨੀ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ
ਹੈ ਸਾਗੋਂ ਮਨੁਖੀ ਹੋਂਦ ਲਈ ਮਨੁਖ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਮਨੁਖਵਾਦ ਦੇ ਸੰਕਲਪ
ਨੂੰ ਜਿਦਗੀਵਾਦ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ
ਸੰਕਲਪ ਸਾਡੀ ਰਹਿਤਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਸੀਂ
ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭੁੱਲ-ਭੁਲਾ ਗਏ ਹਾਂ।

ਜਦੋਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦੇ ਜਾਨ ਗੁਆਉਂਦੇ ਸਨ

ਇਹ ਲੇਖ 'ਚਿਮਨੀ ਚਿਲਡਰਨਜ਼' ਬਾਰੇ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ
ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਮਨੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ
ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਵਾਉਣਾ
ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਮਾੜੀਆਂ ਸਬਿਤੀਆਂ
ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰੀ
ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ
ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਹ ਭੱਚੇ ਜਾਂ ਤਾਂ ਅਨਾਥ ਹੁੰਦੇ
ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ
ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ "ਮਾਲਕ"
ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਖਤਰਨਾਕ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ
ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਠਾਰਵੀਂ ਅਤੇ ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੱਖੀਰ ਵਿੱਚ
ਬਰਤਾਨਵੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀਆਂ
ਖਬਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਸਨ। ਕਈ ਭੱਚੇ ਛੱਡ ਤੋਂ ਜਾਂ
ਚਿਮਨੀ ਵਿੱਚੋਂ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਕਈ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਸਨ
ਜਾਂ ਸਾਹ ਘੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ
ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਕੇਸ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ
ਗਰਮ ਚਿਮਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਬੱਚੇ ਜਿਉਂਦੇ
ਹੀ ਕੁੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੇ ਲਿਮਿਤਕ ਵਿੱਚ 1846 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। 8 ਸਾਲ ਮਾਈਕਲ ਉ ਬਰਾਇਨ ਇੱਕ ਚਿਮਨੀ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ ਅਤੇ ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਹੋਈ ਅਦਾਲਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੈਥਰੀਨ ਰਿਆਨ ਨਾਮ ਦੀ ਅੱਗਰਤ ਨੇ ਇਹ ਗਵਾਹੀ

ਇੰਤੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਮਾਈਕਲ ਸੁਲੀਵਨ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿਮਨੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਸੁਣਿਆ ਸੀ। ਕੈਂਬਰੀਨ ਰਿਆਨ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰੀਬ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਬੱਚਾ ਚੀਕ-ਚੀਕ ਕੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸੜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੈਂਬਰੀਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, “ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਸੁਲੀਵਨ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਫੜ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਮਤੇ ਦੀ ਬੈਲਟ ਨਾਲ ਇੰਨੀ ਜੋਰ ਦੀ ਮਾਰਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਬੱਚਾ ਬੱਲੇ ਤੁੰਕ

ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਘਰ ਦੀ ਛੱਡ ਉਤੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਅਤੇ
ਚਿਮਨੀ ਤੋਂ ਹੋਠਾ ਜਾਵਾਂਗਾ।”
“ਪੈਸੇ ਕੇਵਿਆ ਕਿ ਸਲੀਟਕ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਬਾਂਧ

“ਮੈਂ ਦਾਬਾ ਕਿ ਸੁਲਾਵਨ ਨ ਢੁਸ ਦਾ ਬਾਹ ਫੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੋੜੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਪਰ ਲੈ ਗਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚਿਮਨੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਿਆ ਗਿਆ।”

ਲਿਮੇਰਿਕ ਅਤੇ ਕਲੇਰ
ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਅਖਬਾਰ ਨੇ
ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਲਾਸ਼ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ
ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਸਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ
ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਮੌਤ
ਇੱਕ ਹਾਦਸਾ ਸੀ। ਕਈ
ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਫੈਸਲਾ
ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ
ਕੁਝ ਹੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ
ਕਸੂਰ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ
ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੱਲ
ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਹੀ
ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀਆਂ
ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਸ ਆਇਰਲੈਂਡ
ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਮਨੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬਦਲਾਵੇਂ
ਨ। ਪਰ ਇੰਗਲੈਂਡ, ਫਰਾਂਸ,
ਤੁ, ਇ ਨੀਦਰਲੈਂਡਜ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ
ਚਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ
ਨੁਹੁੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪੈਖਾਕਮਿਨੀ

ਕਿਹਾ ਜਾਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਨਾਥਾਂ ਅਤੇ ਭਿਖਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਿਵੀਂ ਅਤੇ 20 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੀਆਂ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੈਟਨ, ਟਿਕੀਨੋਂ ਜਿਹੇ ਸਾਵਿਸ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ 8 ਤੋਂ 15 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਟਾਲੀਅਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬੱਚੇ ਮਿਲਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਰਧ-ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗੁਲਾਮੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਮੁੰਡੇ ਚਿਮਨੀਆਂ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕੀ ਮੂਲ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ

ਹਾਲਾਂਕਿ ਚਿਮਨੀਆਂ ਰੇਮਨ ਸਾਮਰਾਜ ਅਤੇ ਮੱਧ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਵੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਚਿਮਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਈਆਂ ਕੁਲੀਨ ਜਾਂ ਅਮੀਰ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਗਰਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਰਵਾਇਤੀ ਢੰਗ ਦੇ ਬਦਲ ਵਜੋਂ ਚਿਮਨੀ ਵਰਤਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਚਿਮਨੀਆਂ ਸਾਡੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਵਧਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਅਤੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤੱਕ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕਿੱਤਾ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸੀ।

ਇਕ ਸਕੂਲ, ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤੇ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ

ਬਠਿੰਡਾ- ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗੈਰਹਜ਼ਰੀ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਖੀਆਂ ਤੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਪਰ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਕੂਲ ਨਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣੇ ਲੋਂਧੀ ਬਹੁਨੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਇਕ ਹੀ ਅਧਿਆਪਕ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਕੌਠੇ ਥੱਧੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੋਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਕੂਲ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਰਬਜ਼ੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਮਿਡ-ਡੇ-ਮੀਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਿੰਦਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ। ਉਹ ਪਿਛੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਹਰ ਰੋਜ਼

10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਸਫਰ ਤੈਂਕ ਕਰ ਕੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਰਬਜ਼ੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਕੌਠੇ ਥੱਧੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਵਿਨਾਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਆਈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਅਜੀਬ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਇਹ ਆਦਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਕੌਠੇ ਥੱਧੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਨਾਂ ਭਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਭਿੰਦਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਪਰ ਇਸ ਕਾਰਨ ਭਿੰਦਰ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਰੁਕੀ। ਦਰਸ਼ਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਤਾਵਿਨਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਰਬਜ਼ੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਉਸ ਦਿਨ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਮਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਇਕ ਹੀ ਬੱਚਾ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦਿਆਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਰਬਜ਼ੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੱਠ ਕੋਠੇ ਥੱਧੇ ਸਿੰਘ ਵਿਚ ਘਰ ਘੱਟ ਹਨ। ਪਿੱਠ ਦੀ ਆਬਾਦੀ 425 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਤਕ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਘਰ ਜਨਰਲ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਵੇਟ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਿੱਠ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕਥਾਂ ਕੀਤਾ, ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਰਪੰਚ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਕਾਮਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਨੇਤਲੇ ਪਿੱਠ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦਾ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਸਕੂਲ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਟੀਚਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿਕਸ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਪਿੱਠ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਭੇਜਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਰਿਕਸ਼ੇ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ 5-7 ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਥੋਂ ਪੜ੍ਹਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਿੱਠ ਆਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਉਹ ਵੀ ਆਉਣੋਂ ਹਟ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਬਚਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਕੁੱਲ 320 ਵੋਟਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ 425 ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਹੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਠਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲਈ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਤਾਵਿਨਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

(ਸਫ਼ਾ 15 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਜਦੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਲੱਕਤ ਬਾਲਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਲੇ ਬਾਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਵਿਚ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ। ਚਿਮਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਤੀਤੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੰਗੀਆਂ ਹਨ।

ਆਮ ਚਿਮਨੀ ਦਾ ਆਕਾਰ 36*23 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਰ ਭੀਤੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ ਦਾ ਆਕਾਰ 23*23 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁ-ਮੱਜ਼ਿਲਾ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਲੰਗੀਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਰੈਵੋਲਿਊਸ਼ਨ (ਉਦਯੋਗਿਕ ਇਨਕਲਾਬ) ਦੀ ਆਮਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ। ਚਿਮਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵਧੀ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋਰ ਕਮਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਚਿਮਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵਧੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਰਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਚਿਮਨੀਆਂ ਦੀ ਬਣਤਰ ਪੇਚੀਦਾ ਹੋ ਗਈ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚਲੀ ਕਾਲਖ ਨਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਅੱਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਕਾਲਖ ਨਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਿਮਨੀ ਕੰਮ ਕਰਨੀ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉੱਤੇ ਕੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ

ਚਿਮਨੀ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਲ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਜੋੜ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਤਾਰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾਲੀਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੋਂ 10 ਤੋਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹੀਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨੁਕਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਲਖ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਸੀ। ਕਾਲਖ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣਾ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਹੀ ਬਚਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਉੱਤੇ 'ਚਿਮਨੀ ਸਵੀਪ ਦੇ ਕੈਂਸਰ' ਨਾਮ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਸਿਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਤਤ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਹ ਕੈਂਸਰ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੋਂ ਹੋਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੈਂਸਰ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਇੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀਂ ਵਿਚ ਬੁਝਾਈ ਆ ਗਈ, ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿਚ ਇੱਕ ਤੁੰਹੀ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁਸਕਲਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਝ ਬੱਚੇ ਅੱਖੇ ਤੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚਿਮਨੀਆਂ

ਸਿਰ 'ਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਫੈਕਚਰ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪੱਗ

ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਜੁਤਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ, ਬਰਤਾਨੀਆ, ਕੈਨੋਡਾ ਦੇ ਕੁਝ ਰਾਜਾਂ, ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਬਾਈਲੈਂਡ ਸਮੇਤ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਖੋਪਤੀ ਦੇ ਫੈਕਚਰ ਦੇ ਜੋੜਮ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਨਾਲ ਖੋਪਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਮੌਤੀ ਪਰਤ ਨਾਲ ਢੱਕੀ ਖੋਪਤੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਫੈਕਚ

ਏਸ਼ੀਆ 'ਚ ਯੂਧ ਦੀ ਚੰਗਿਆਰੀ ਭੜਕੀ

ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਈ ਕੁਜ਼ ਮਿਜਾਈਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿਜਾਈਲਾਂ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਪੇਂਡਮਾਂ ਵੱਲ ਸਥਿਤ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਛਿੰਗੀਆਂ ਹਨ। ਉਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕਿਮ ਜੋਂਗ ਉਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਸ ਅਣਕਿਆਸੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਰਨ ਸਮੁੰਦਰੇ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਭਡਕਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਓਧਰ ਹੁਤੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਯਮਨ ਨੇ ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਇਕ ਮਿਜਾਈਲ ਦਾਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਬੇਤੇ ਨੇਤੇ ਜਾ ਕੇ ਛਿੰਗੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਤੇ ਹਮਾਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੁਸ ਅਤੇ ਯੂਕਰੇਨ ਵਿਚਾਲੇ ਹਿੱਸਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖਤਾ ਵਿਰੋਧੀ ਕੁਝ ਤਾਕਤਾਂ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਗੜਬੜੀ ਤੇ ਬਦਾਮਨੀ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪਿੱਛੇ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਫਾਇਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰੀ ਮਾਡਰਾ 'ਚ ਖਤਰਨਾਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਗੋਲੀ-ਸਿਕੇ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਠੰਡੀ ਜੰਗ ਦੇ ਦੌਰ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋ ਜਾਂ ਵੱਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਆਪਸੀ ਤਣਾਅ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਚੱਲਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਆਗੂ ਕਹਾਉਣ
ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬੇਸ਼ਟਰੀ ਨਾਲ ਸਰੋਆਮ ਆਪਣੀਆਂ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ
ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਯੂਕਰੇਨ ਦੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋਈ ਸੀ ਤਦ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇੰਨੇ ਵੱਡੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ
ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਯੂਕਰੇਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਪਛਾੜ ਦੇਣਾ ਹੈ ਪਰ
ਇਹ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ।
ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ
ਬੀਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਅਕਤੂਬਰ 'ਚ ਗਾਜ਼ ਪੱਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ
ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਦ ਵੀ ਇਹੋ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਜ਼ਰਾਈਲ
ਤੋਂ ਹਮਸ ਨੂੰ ਦੋ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਧੂੜ ਚਟਾ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ
ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਸ ਜੰਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ
ਰਿਹਾ। ਜੰਗ ਲੜ ਰਹੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਲਗਾਉਾਰ
ਸਪਲਾਈ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖੁਨ-ਖਰਾਬਾ ਕਦੇ ਵੀ ਭਤਮ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਹਥਿਆਰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਪੁੰਚਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਣ ਇਜ਼ਾਰਾਇਲੀ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਜ਼ਾ ਬਿਆਨ 'ਚ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਰਾਡਾ ਸਹਿਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਮਝ ਕੇ ਗਾਜ਼ਾ ਪੱਟੀ ਤੋਂ ਉਤੜ ਕੇ ਆਏ ਲੱਖਾਂ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਨੇ ਹੁਣ ਪਨਾਹ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਗਾਜ਼ਾ ਦੇ ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕੱਲੇ ਵੀਰਵਾਰ ਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਨੂੰ 112 ਫਲਸਤੀਨੀ ਮਾਰੇ ਗਏ ਹਨ ਤੇ 148 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਗਾਜ਼ਾ 'ਚ ਸਾਡੇ 11 ਹਜ਼ਾਰ ਬੱਚੇ ਮਾਰੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਉਤੰਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਤਕਾਹਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਤੰਤਰੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਹਥਿਆਰ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਇਥੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਖਰਾਬ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਣਗੇ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਮ ਜ਼ੋਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਬੇਹੱਦ ਸੰਜਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਸ਼ਵ 'ਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ 'ਚ ਆਧੇ-ਆਪਣੇ ਧੱਤਰ 'ਤੇ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਲਮੀ ਇਕਜੁੱਟਾ ਵੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਭਰਪੁਰ ਮੋਦੀ ਸਰਕਾਰ

ਮੰਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲ ਵਿਚ
ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲ ਸੀਤਾਰਮਨ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਅੰਤਿਮ
ਬਜਟ ਤੋਂ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ
ਝਲਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਬਲਬੁਡੇ ਹੀ ਤੀਜੀ
ਵਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਕਰੇਗੀ ਬਲਕਿ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ
ਰਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੀ
ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਅੰਤਰੀਮ ਬਜਟ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਲੋਕ-ਲੁਭਾਉ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪਿਆਨ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਨ 2019 ਦੇ ਅੰਤਰੀਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਕਈ ਲੋਕ-ਲੁਭਾਉ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਉਸ 'ਤੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਜਨਤਾ ਦੇ ਇਸੇ ਭਰੋਸੇ ਕਾਰਨ ਅੰਡਿੰਮ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੂਰਨ ਬਜਟ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਹਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨੇ ਵੀ ਅੰਡਿੰਮ ਬਜਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੂਰਨ ਬਜਟ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਉਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਨਿਰਬਾਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪੂਰਨ ਬਜਟ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਡੇ ਅੱਗੇ ਲੈ ਕੇ ਆਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਕਥਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹੀ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬੀਤੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਯਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿਚ ਲਗਪਗ ਦੋ ਸਾਲ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਕੋਵਿਡ ਮਹਾਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਰਸ਼ਚਾਰੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਫਸ ਗਏ ਅਤੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਅਰਸ਼-ਵਿਵਸਥਾ ਕੋਵਿਡ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਮੀਦ ਨਾਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਿਹਤ ਫਾਦੇ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੋਵਿਡ ਸੰਕਟ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਾਉਣਾ ਅੱਖੀ ਚੁਣੌਤੀ ਸੀ ਪਰ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਇਹ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਹੋਲ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਬਿੰਡੀ-ਪੁੰਡੀ ਇਸ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿਚਣ ਵਾਲਾ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਮਾਹੌਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਬਦਲਵਾਂ ਏਜੰਡਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅੰਤਿਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਐਲਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਰਮਾਉਣ ਲਈ ਰਿਓਤੀਆਂ ਵੰਡਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਜਦ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਅੰਤਿਮ ਬਜਟ
ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਤਦ ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਲਿਆ ਕੇ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨਆਈਏ) ਨੇ
ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਖ਼ਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ
ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ
ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਤੇ ਭਾਰਤ-ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਸੱਹੋਦਰ
ਰਸਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ
ਚੋਹਿਗਿਆ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ
ਐਨਆਈਏ ਨੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।
ਐਨਆਈਏ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਚ
ਰਚੀਉਲ ਇਸਲਾਮ, ਸਫੀ ਆਲਮ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਉਸਮਾਨ
ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਲਜ਼ਮ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ ਮਾਉਂਗਡਾ

ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੰਗ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ
ਦਿਸਿਆ। ਇਸ ਅੰਡ੍ਰੂਮ ਬਜਟ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ
ਉਬਦੀਲ ਕਰ ਦੇਣ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬਜਟ
ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ 23
ਕਰੋੜ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬੀ 'ਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜਨ ਧਨ ਯੋਜਨਾ ਖਾਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ 34
ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕਰਨ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ
ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਯੋਜਨਾ
ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਸੱਭਤ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੁਦਰਾ ਯੋਜਨਾ ਅਧੀਤ
43 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਿਛਲੀਆਂ
ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 'ਲੱਖਪਤਨੀ
ਦੀਦੀ' ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਰਮ ਸਮੱਝ
ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੀ ਅੰਡ੍ਰੂਮ ਬਜਟ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰ ਸਕਣ
ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਲਿਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਉਸ ਟੂ
ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ
ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਦਮ ਵੀ
ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦੇਖਦੇ
ਕਿਹਾ
ਹੈ ਕਿ
ਜਾ ਸਕਦਾ
ਹੈ ਕਿ
ਇਸ ਖਾਹਿਸ਼ੀ ਟੀਚੇ
ਹੁੰਦੇ
ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ
ਜਾ ਸਕਦਾ
ਹੈ।

ਇਹ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼

ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁਬਿਆਂ ਦਾ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣ ਲਈ ਉਤਸੁਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅੰਡਿਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਸੁਬਿਆਂ ਲਈ 50 ਸਾਲਾਂ ਡੱਕ ਬਿਨਾਂ ਵਿਆਜ ਦੇ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਖੇਤਰਵਾਦ ਦੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਹਵਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਡੀਕੇ ਸਿਵਕੁਮਾਰ ਦੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਡੀਕੇ ਸੁਰੇਸ਼ ਨੇ ਅੰਡਿਮ ਬਜਟ 'ਤੇ ਇਹ ਬੇਤਕਾ ਕਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਦੱਖਣੀ ਸੁਬਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪੈਸਾ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਅੱਲੋਂ ਦੇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਹਰ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਕ
ਖਤਰਨਾਕ ਬਿਆਨ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਕਾਂਗਰਸ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਲਿਕਾਰਜਨ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਬਿਆਨ
ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨੀ ਪਈ। ਸਿੰਤਜਨਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਡੀਕੇ
ਸੁਰੇਸ ਵਰਗਾ ਬਿਆਨ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ
ਐਮਕੇ ਸਟਾਲਿਨ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਅੰਤ੍ਰੀਮ ਬਜਟ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕੀਤੀ
ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਪੀ। ਚਿੰਦਰਮ ਸਿਰਫ਼
 ਇਹੀ ਕਹਿ ਸਕੇ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ
 ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁਖੇ
 ਮਲਿਕਾਚੁਜਨ ਖਤਗੇ ਇਹ ਕਿਹਾਣ ਤੱਕ ਸੀਸਤ ਰਹੇ ਕਿ
 ਅੰਤ੍ਰੀਮ ਬਜਟ ਕੰਮ ਚਲਾਉ ਹੈ। ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਿਰਮਲ
 ਸੀਤਾਰਮਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਣੇ
 ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਪਲਬਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ
 ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਵੀ ਏਜੰਡੇ ਦੇ
 ਭਲਕ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ।

ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ
ਚੁਣਾਵੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨੂੰ ਵੀ ਕਟਹਿਰੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ।
ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਕ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਆਧਾਰ
ਜਨਗਣਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਕੇ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਘੇਰ ਰਹੇ
ਸੀ। ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ
ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਚਾਰ ਜਾਤੀਆਂ ਹਨ—
ਮਹਿਲਾ, ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ, ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਗਰੀਬ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਵਰਗਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਸਤੇ ਖਾਸ
ਉਪਾਅ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਝਲਕ
ਅੰਦਰੂਪ ਬਚਨ ਤਿੰਦ ਦੀ ਯਿਗਾਜੀ ਚਿੰਨ੍ਹੀ।

ਇਹ ਝਲਕ ਦਿਖਾ ਕੇ ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਟੋ
ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ
ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਖੇਤਰਵਾਦ, ਘੱਟ-ਗਿੱਣੀਵਾਦ ਅਤੇ
ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਵਰਗ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਤੌਰ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ
ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੌਦੀ ਸਰਕਾਰ ਇਕ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ
ਇਹ ਵੀ ਜਾਹਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਨ
ਗਾਸ਼ਟਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 204
ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਕਲਪ

ਤੁੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਧਿਆ
ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਐਨਾਈਏ ਮੁਤਾਬਕ, ਮੁਲਜ਼ਮ
ਤਸਕਰਾਂ ਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਨਾਲ ਨਾਜਾਇਜ਼
ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵੜੇ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਈ ਹੋਰ
ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਸ਼ਪੈਠ 'ਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਅਧਿਕਾਰੀ
ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਚ
ਸ਼ਾਮਲ ਤਸਕਰਾਂ ਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਦੇ ਨੈੱਟਵਰਕ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ
ਇਹ ਮੁਲਜ਼ਮ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ 'ਚ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ
ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ
ਦੇ ਸ਼ੁਠੇ ਵਾਅਦੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਲਿਆਉਣ 'ਚ ਲੱਗੇ ਸਨ
ਅਜਿਹੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਜੰਮ-

ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਲਿਆ ਕੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਭਿਆਂ 'ਚ ਵੇਚੀਆਂ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਅੱਰਤਾਂ

ਨਵੀਂ ਇੱਲੀ- ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ (ਐਨਾਈਏ) ਨੇ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਤਸਕਰੀ ਤੇ ਭਾਰਤ-ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਸਰਹੱਦ ਰਸਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਹਿੰਗਿਆ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਐਨਾਈਏ ਨੇ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਕਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐਨਾਈਏ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ 'ਚ ਰਵੀਉਲ ਇਸਲਾਮ, ਸਫੀ ਆਲਮ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਉਸਾਮਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਲਜ਼ਮ ਮਿਆਂਮਾਰ ਦੇ ਮਾਉਂਗਡਾ

ਕਸ਼ਮੀਰ, ਤੇਲੰਗਾਨਾ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਸੁਬਿਆਂ 'ਚ ਜਬਰੀ ਵਿਆਹ ਲਈ ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।
ਐਨਾਈਏ ਦੀ ਜਾਂਚ 'ਚ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀ ਦੇ
ਸਭੂਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ। ਪਤਾ ਲੱਗ ਕਿ ਰਬੀਉਲ
ਇਸਲਾਮ ਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਉਸਮਾਨ ਨੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਨਾਲ
ਆਧਾਰ ਕਾਰਡ ਬਣਵਾਏ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰ
ਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਸਿਮ ਕਾਰਡ ਹਸਲ ਕਰਨ ਅਤੇ
ਬੈਂਕ ਖਾਤੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਅਸਲੀ ਪਛਾਣ ਲਕ ਗਈ। ਐਨਾਈਏ ਨੇ ਪਿਛਲੇ
ਸਾਲ ਸੱਤ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਨਿਤਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਨਿਤਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਭਾਰਤੀ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 9ਵੀਂ ਵਾਰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਬਿਹਾਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਰਾਟ ਚੌਥੀ ਅਤੇ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਆਗੂ ਰਹੇ ਵਿਜੇ ਸਿਨਹਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਨਿਤਸ਼ ਨੇ 128 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦਾ ਪੱਤਰ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ 243 ਮੈਂਬਰੀ ਬਿਹਾਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਬਹੁਮਤ ਲਈ 122 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ 78, ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ 45, ਜੀਤਨ ਰਾਮ ਮਾਂਝੀ ਦੀ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਅਵਾਮੀ ਮੌਰਚਾ ਦੇ 4 ਤੇ ਇਕ ਆਜਾਦ, ਕੁਲ 128 ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਨਿਤਸ਼ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ 79, ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 19, ਸੀਪੀਆਈ (ਐਮਐਲ) ਦੇ 12, ਸੀਪੀਆਈ ਦੇ 4, ਸੀਪੀ ਐਮ ਦੇ 4, ਕੁਲ 118 ਵਿਧਾਇਕ ਹਨ। ਨਿਤਸ਼ ਨੇ 1994 ਵਿਚ ਸਮਤਾ ਪਾਰਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ ਅਤੇ 1996 ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਣ ਲਈ ਸੀ। ਨਿਤਸ਼ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 2000 ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਸਿਰਫ 7 ਦਿਨ ਹੀ ਚੱਲੀ ਸੀ। ਫਿਰ 2005 ਵਿਚ ਲਾਲੂ ਦੇ ਜੰਗਲਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਨੈਂਡੀਏ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੋਣ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ।

ਸੰਨ 2010 ਵਿਚ ਫਿਰ ਅਨੈਂਡੀਏ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਤੇ 2013 ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭਾਜਪਾ ਨੇ 2013 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਨਾਨਿੰਦਰ ਮੌਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਚਿਹਨਾ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਨਿਤਸ਼ ਨਾਹੜ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਲਿਆ। ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾ ਪਿਲੀ ਤਾਂ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜੀਤਨ ਰਾਮ ਮਾਂਝੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਨ 2015 ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਮਹਾਂਗੱਠਜੋੜ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਸੰਨ 2017 ਵਿਚ ਤੇਜਸਵੀ ਯਾਦਵ 'ਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੇ ਛਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਂਗੱਠਜੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਛੇਵੰਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਸੰਨ 2019 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲੱਤੇ। ਅਨੈਂਡੀਏ ਨੇ ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ 40 ਵਿਚੋਂ 39 ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ। ਇਕ ਸਾਲ ਬਾਅਦ 2020 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸੀਟਾਂ ਘੱਟ ਮਿਲੀਆਂ, ਫਿਰ ਵੀ 7ਵੀਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਦੋ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਕ ਵਾਰ

ਫਿਰ ਉਹ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਅਨੈਂਡੀਏ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ 8ਵੀਂ ਵਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਫੇਦ ਸਾਲ ਹੀ ਟਿਕ ਸਕੀ। ਨਿਤਸ਼ ਨੇ ਇਕ

ਵਾਰ ਫਿਰ ਸਿਆਸੀ ਰੰਗ ਬਦਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਰਸੀ ਸਾਂਭਣ ਲਈ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵਜ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ। ਸੱਤਾ ਦੀ ਖੇਡ 'ਚ ਇਖਲਾਕੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਪਰ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਸਭ ਵੱਖ-ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਿਤਸ਼ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਵਿਤ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਜਿਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਿੱਤ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸੇ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ ਰਣਜੀਕਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸ਼ ਕਿਸੋਂ

ਨੇ ਨਿਤਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਚਾਲਬਾਜ਼ ਦੱਸਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ 2025 ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਨਿਭੇਗਾ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸੈਰਾਮ ਰਮੇਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਿਤਸ਼ ਨੇ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਗਿਰਿਗਿਟ ਨੂੰ ਵੀ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸਘਾਤ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਮਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ।

ਉਥੋਂ ਵਕੀਲ ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ ਕਪਿਲ ਸਿੰਘਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਯਾਂ-ਧਿਆ ਵਿਚ ਰਾਮਲੱਲਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਣ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵੇਲੇ ਰਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਤੇ ਪਟਨਾ ਵਿਚ 'ਆਇਆ ਰਾਮ, ਗਯਾ ਰਾਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਦੇ ਤੇਜਸਵੀ ਯਾਦਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖੇਡ ਅਜੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਲਿਖ ਕੇ ਲੈ ਲਓ, ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) 2024 ਵਿਚ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਨੈਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨੀਆਂ ਅੰਭਵ ਹਨ ਪਰ ਮੈਂ 17 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਰਿਕਾਰਡ ਨੈਕਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੱਠਜੋੜ ਸਰਕਾਰ ਤਣੀ ਰੱਸੀ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਰਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਐਲਾਨੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਉਲਟਫੇਰ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਹੈ। ਨਿਤਸ਼ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੱਲਾ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ 17 ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਤਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਪਲਟੀ ਮਹਾਂਗੱਠਜੋੜ ਨਿਤਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਅਨੈਂਡੀਏ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਿਤਸ਼ ਦੇ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਲੈਣ ਸਦਕਾ ਇੰਡੀਆ ਗੱਠਜੋੜ ਕਾਫੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਚੇਅਰਪਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਪਾਰਟੀ ਸੀਟਾਂ ਦੀ ਵੰਡ-ਵੰਡਾਈ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਇਤਰਾਜ ਜਤਾ ਕੇ ਆਜਾਦਾਨਾ ਚੋਣ ਲੱਤਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਹ ਵੱਡੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਆਧੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਨਿਤਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਪਲਟੀ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸਾਰਾਈਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਨਤਾ ਦਲ ਨਾਲ ਮਤਭੇਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਵੀ ਕੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ? ਨਿਤਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨਾਗਾਜ਼ ਹੈ। ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਚਲ ਲੈਣਗੇ ਪਰ ਸੁਥੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਕਿਨਾ ਕੁ ਜਿਤ ਸਕਣਗੇ, ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਨਤਾ ਦਲ (ਯੂ) ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕੀ ਨਿਤਸ਼ ਅਗਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਇਸ ਦੀ ਭਰਪਾਈ ਕਰ ਸਕਣਗੇ? ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਮੁਖਤਾਰ ਗਿੱਲ

ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਚੋਣ ਖਰਚ ਕਾਫੀ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 2019 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ 60,000 ਕਰੋਡ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜੋ ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚ ਨੂੰ ਵੀ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਤੀਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨੇਪਰੋ ਚਾਤੁੰਨ ਲਈ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪਲਿਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੇ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਬਲ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲਾਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਕੱਠੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਨਾਲ ਨੇਪਰੋ ਚਾਤੁੰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੀ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਵੋਟਰ ਸੂਚੀ ਦੀ ਸੂਧਾਈ ਕਰਨ 'ਚ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਬੱਚਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਰਾਹ 'ਚ ਭਾਰਤ 'ਚ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਤੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ? ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਤੇ ਤਾਂ ਕਿਵੇਂ ਨਾਲ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ? ਚੋਣਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਵ

ਵੱਡੇ ਘੱਲ੍ਹਾਰੇ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ..

ਸ਼ਹੀਦ ਕੌਮ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਵੱਡੇ ਘੱਲ੍ਹਾਰੇ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਥੂਨੀ ਸਾਕਾ 18ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ 1762 'ਚ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਕੁਪ-ਰੁਹੀਤਾ ਦੇ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਵਾਪਰਿਆ, ਜੋ ਲਖਿਆਣੇ ਤੋਂ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਤਕ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸੌਦੁਦ ਹੈ। ਅਹਿਸਦ ਸ਼ਹੀਦਾਲੀ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣ ਦੀ ਕਸਮ ਖਾਧੀ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜਿਉ-ਜਿਉ ਜਥਰ-ਜ਼ੁਲਮ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਿਉ-ਤਿਉ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਚੋਖਾ ਵਾਧਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

1762 'ਚ ਬਾਤ ਦਾ ਬਤੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਦਾਰਾਂ ਨੇ

ਚੁਗਲੀਆਂ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਛੇਵੇਂ ਹਮਲੇ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ। ਹਮਲੇ ਦੀ ਕੰਨਸੋਅ ਮਿਲਣ ਸਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਯੁਧ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਖਿੱਡ-ਪੁੰਡ ਕੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਮਾਰੁਬਲ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵੱਲ ਕੁਝ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਪ-ਰੁਹੀਤੇ ਦੇ ਬੇਹ ਉਤੇ ਇਕ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਾ ਡੇਰੇ ਲਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ 50-60 ਹਜ਼ਾਰ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੱਚੇ, ਬਜ਼ੁਰਗ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਬਦਾਲੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਢਾਬ ਕਿਨਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਸੁਹ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਪ-ਰੁਹੀਤੇ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਇਧਰ ਅਬਦਾਲੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵਾਬ ਜੈਨ ਖਾਂ ਸਰਹੰਦ ਤੇ ਨਵਾਬ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਸਕਰ ਸਮੇਤ ਕੁਪ-ਰੁਹੀਤਾ ਦੇ ਬੇਹ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵਹੀਰਾਂ ਨੂੰ ਘੋਰ ਪਾ ਲਿਆ।

ਨੇਜਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨਰੈਲੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਅਬਦਾਲੀ ਦੀਆਂ ਦੇ ਤੋਂ ਢਾਈ ਲੱਖ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਆਲੋ-ਦੁਅਲੇ ਤੋਂ ਘੇਰਾ ਪਾ ਕੇ ਸਥਤ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਸੇਖੂ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੱਗੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਜਾਨ ਹੂਲ ਕੇ ਲੜ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਅਕਾਲੀ ਬੁੜ੍ਹਾਦਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੁਵਾਲੀਆ, ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਕਰਚੁੰਕੀਆ, ਕਰੋਤਾ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗਜਰ ਸਿੰਘ, ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਆਦਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਜੰਗ-ਏ-ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਕੌਮ ਲਈ ਜੁਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੁਵਾਲੀਆ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਛੋਟੇ-ਵੱਡੇ 22 ਫੁੱਟ ਲੱਗੇ ਸਨ।

ਘਮਸਾਨ ਦੇ ਯੁੱਧ 'ਚ ਦੁਰਾਨੀ ਦੀ ਫੌਜ ਅਗੇ ਸਿੱਖ ਚਟਾਨ ਵਾਂਗ ਅੜ ਖਲੋਤੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਹੀਰ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਂਦੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਗਏ। ਬੇਤੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਇਸ ਲਹੂ ਡੋਲਵੀਂ ਜੰਗ 'ਚ ਲਾਜਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗ ਗਏ। ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇਜ਼ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿੱਠੇ ਗਏ। ਆਹਲੁਵਾਲੀਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਅਨੇਕਾਂ ਫੁੱਝੇ ਫੁੱਟ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਕੁਪ-ਰੁਹੀਤੇ ਦੀ ਇਸ ਰਣਭੂਮੀ 'ਚ ਹੋਏ ਘਮਸਾਨ ਦੇ ਯੁੱਧ 'ਚ 5 ਫਰਵਰੀ, 1762 ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ 30-35 ਹਜ਼ਾਰ ਸਿੱਖਾਂ-ਸਿੱਖਣੀਆਂ ਤੇ ਭੁਜੰਗੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਾ ਜਾਮ ਪੀਤਾ।

- ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੋਹਲ

ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਭੇਜਣ ਦੇ ਕਈ ਖਤਰੇ

ਇਧੋਰਟਾਂ ਹਨ ਕਿ ਕੌਮੀ ਹੁਨਰ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰਿਆਣਾ ਕੌਸਲ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਿਗਮ ਨੇ ਇਕੋ ਦਿਨ ਵਿਚ ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ 550 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਨ ਹੁਨਰ ਟੈਸਟ ਲਈ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਹਾਲੀਆਂ 'ਤੋਂ 'ਕੌਂਕੀ ਰੂਟ' ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੇਈਮਾਨ ਦਲਾਲ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਣ ਲਈ 40-50 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਵਸੂਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਬਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਚੈਨਲ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਸਤਾ ਵਧੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਲਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਬਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੀਮਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਵਰੇਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ; ਉੱਝ, ਸਰਕਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਕੰਮ ਉਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੋਹ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਹ ਅਦਾਲਤੀ ਚਾਰਜ਼ਾਈ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਕੀਮ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਰਸਤਾ ਵਧੀਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰੋਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਲਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣਾ ਪਵੇਗਾ ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਬਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਬੀਮਾ, ਮੈਡੀਕਲ ਕਵਰੇਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਾਰੰਟੀਆਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ; ਉੱਝ, ਸਰਕਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਕੰਮ ਉਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਦੀ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਦੂਰ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਇਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਰੋਹ ਵਿਚ ਹਨ, ਉਹ ਅਦਾਲਤੀ ਚਾਰਜ਼ਾਈ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਨੂੰ ਸੂਨ 2014 ਦੀ ਮੋਸਲ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਦੋਂ ਇਸਲਾਮੀ ਸਟੋਰ (ਆਈਐਸ) ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ 40 ਕਾਮੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੀਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਖੜੀਆਂ ਚੈਨਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਪੁੱਛ-ਪੱਤਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਵਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਸਦ ਵਿਚ ਸਫ਼ਾਰਤੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਮਹਿਜ਼ ਖੜੀਆਂ ਚੈਨਲਾਂ ਦੀ ਸੁਚਨਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਕੋਈ ਪੱਕਾ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ; ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਵੀ ਉਦੋਂ ਇਹੀ ਪੈਂਤੇਤਾ ਮੱਲਿਆ ਜਦੋਂ ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 40 ਕਾਮਿਆਂ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹਰਜ਼ੀਤ ਮਸ਼ੀਹ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦੇ 39 ਸ਼ਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈਐਸ ਨੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਬਿਆ ਸੀ; ਉਹ ਆਪ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਂਡ ਵਿਚੋਂ ਛੁੱਟ ਕੇ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮਾਰਚ 2018 ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਾਮੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਮੋਸਲ ਦੇ ਉਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਬਾਂਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਮੂਹਿਕ ਕਬਰ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ; ਮਾਰੇ ਗਏ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡੀਐਨਏ ਟੈਸਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਸ਼ਨਾਖਤ

ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤੰਦਾਂ ਜੋਡ ਕੇ ਸਿਰਜੀ ਕਹਾਣੀ ਮੁਤਾਬਕ, ਅਗਵਾ ਕੀਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮੋਸਲ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕੱਪੜਾ ਮਿਲ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਸੀਹ ਦੇ ਉਥੋਂ ਬਚ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਂਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੋਲ੍ਹ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਰਾਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਤਲਾਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਬਾਂਦੇਸ਼ ਦੀ ਜੋਲ੍ਹ ਵਿਚ ਮੁਹੱਈਕ ਕਬਰ ਮਿਲੀ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬਰ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ

ਡਿਜੀਟਲ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੱਰ 'ਚ ਬੇਹੁੱਦ ਚੈਕਿਨੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਿਹਾੜਾ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਤੁੰਜੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਇਹ 6 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਸੁਰੂਆਤ 2004 'ਚ ਯੂਰਪੀਅਨ ਸੇਵ ਬਾਰਡਰ ਪਾਜ਼ੈਕਟ ਤਹਿਤ ਹੋਈ। ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੇਵ ਨੈੱਟਵਰਕ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਥਾਨਕ ਵਲਗਣਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਲਗਪਗ 180 ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਲਈ ਨਵਾਂ ਵਿਸ਼ਾ ਚੁਣੀਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਰ੍ਹਾ ਡਿਜੀਟਲ ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਦਾਰਿਆਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਤੇ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਨਾਂ 'ਚ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ, ਆਨਲਾਈਨ ਮਿਲਈਆਂ, ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਆਦਿ ਕਰਵਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਧੱਤਿਆਂ 'ਤੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਦਾ ਮੰਤਵ ਕੰਪਿਊਟਰ ਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੇ ਵਰਤੋਂਕਾਰਾਂ 'ਚ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨੂੰ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਦੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਸਾਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ ਵਿਹਾਰ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੱਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਈਬਰ ਭਤਿਆਂ ਦੇ ਕਾਮਯਾਬ ਖਿਡਕੀ ਬਣਨ ਅਤੇ ਆਨਲਾਈਨ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕੰਪਿਊਟਰ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ, ਸਮਾਰਟਫੋਨ, ਮਸਨੂਈ ਸਿਆਣਪ (ਏਆਈ) ਆਦਿ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਨਵੀਂ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਨਾਲ ਸਾਡੀਆਂ ਸੁਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ 'ਚ ਵਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਗਲੋਬਲੀ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਛੋਟਾ ਡਿਜੀਟਲ ਪਿੰਡ ਬਣਾਉਣ 'ਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਘਰ ਬੈਠਿਆਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਤੁੰਜੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਖੋਂ ਪਰੋਖ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। 'ਯੂਕੇ ਸੇਫਰ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਸੈਂਟਰ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ ਅਜੇਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਾਈਬਰ ਮੀਡੀਆ ਉਤੇ ਗੁਮਰਾਹੁੰਨ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਕਲਾਵੇ 'ਚ ਫਸ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਭੈੜਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਿਆਂ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਚਿਲਡਰਨਜ਼ ਡੰਡ (ਯੂਨੀਸੈਫ) ਨੇ

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਆਨਲਾਈਨ ਭਾਗੀਦਾਰੀ 'ਤੇ ਚਿੰਡਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਸਨੂਈ ਬੁੱਧੀ (ਏਆਈ) ਆਧਾਰਤ ਚੈਟ-ਜ਼ੀਪੀਟੀ ਵਰਗੇ ਚੈਟਬੋਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਚਲਾਕ-ਮਜ਼ਾਜ਼ੀ ਸਾਫ਼ਟਵੇਰ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਗਿਫ਼ਤ 'ਚ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਕਿਆਸ਼ਅਰਾਈਆਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਘੋਰ-ਕਪਟ (ਡੀਪ ਫੇਰ) ਰਾਹੀਂ ਜਾਲੀਆਂ ਆਡੀਓ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਕਲਿਪ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹੁੰ-ਬ-ਹੁੰ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਡਾ. ਸੀ.ਪੀ. ਕੱਬੋਜ

ਕਰਨ, ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ, ਠੱਗੀ-ਠੋਰੀ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਸਾਈਬਰ ਅਪਰਾਧੀ ਚਾਲਕ ਰਹਿਤ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਿਆਣਪ ਆਧਾਰਤ ਅਜਿਹੇ ਵਾਹਨ ਹਨ, ਜੋ ਦੁੱਜੇ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਇਹਾਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਏਆਈ ਤਕਨੀਕ ਰਾਹੀਂ ਬਾਬੁਬੀ ਬਣਾਏ ਸੁਨੇਹੇ ਸਾਨੂੰ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਲੱਗਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੁਨੇਹੇ ਬਣਾ ਕੇ ਈ-ਮੇਲ ਅਤੇ ਸੋਸਲ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਕਦਰ ਭੇਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਗਲਾ ਅਸਲ-ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਚਲਾ ਫਰਕ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਲਿੰਕ ਸਾਨੂੰ ਕਲਿਪ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੇ ਲੋਟੂ ਵੈਬਸਾਈਟ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਬੁਲਾਏ ਮਹਿਮਾਨ ਵਾਂਗ ਦਸਤਕ ਦੇਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਏਆਈ ਆਧਾਰਤ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਚਾਲਕ ਰਹਿਤ ਗੱਡੀਆਂ, ਗੱਡੀ ਠਹਿਰਾ ਵਿਸਥਾ, ਡਾਕਟਰੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ, ਚੈਟਬੋਟਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਿਆਣਪ ਹੀ ਖਤਰੇ ਦੀ ਘੰਟੀ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਈਬਰ ਅਪਰਾਧੀ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਸਿਟੇ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਲੈਸ ਮਸ਼ੀਨੀ ਲੇਖਕ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜਾਲੀ

ਖਬਰਾਂ ਲਿਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ 'ਚ ਆਮ ਬੰਦੇ ਲਈ ਬਿਲਕੁਲ ਅਸਲ ਲੱਗ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਕਦਰ ਕੀਤੇ ਮਸ਼ੀਨੀ ਸਿਆਣਪ ਆਧਾਰਤ ਕੂਝ-ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਾਹੀਂ ਅਸਲ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਿਚਲੇ ਭੇਦ

ਨੂੰ ਜਾਣਨ 'ਚ ਵੱਡੀ ਐਖ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ।

ਪਾਸਵਰਡ ਤਾਕਤਵਰ ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ

'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਦਲਦੇ ਰਹੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਪਾਸਵਰਡ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪਾਸਵਰਡ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਖਾਤੇ ਉਤੇ ਬਹੁਪੱਤਰੀ

ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ (ਟੂ-ਸਟੈਪ ਅਥੈਂਟੀਕੇਸ਼ਨ) ਲਾ

ਕੇ ਰੱਖੋ। ਜਨਤਕ ਵਾਈ-ਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰੋ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਤੇ ਸਹੀ

ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਹੀ ਖੋਲੋ। ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਪੱਟੀ

ਉਤੇ ਐਚਟੀਟੀਪੀਐਸ ਪ੍ਰੋਟੋਕਾਲ ਅਤੇ ਤਾਲੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ

ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਓ। ਉਪਰੋਟਿੰਗ ਸਿਸਟਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੱਡੋਜ਼,

ਐਂਡਰਾਇਡ ਆਦਿ ਨੂੰ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ

'ਤੇ ਤਕੋ-ਤਾਜ਼ਾ (ਅਪਡੇਟ) ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਖਰੀਦੇ ਹੋਏ ਸਾਫ਼ਟਵੇਰਾਂ

ਨੂੰ ਹੀ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦਿਓ। ਕਰੈਕ ਸੰਸਕਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ

ਖਤਰਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਖਰੀਦਾਰੀ ਵਾਲੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ

ਦੇ ਨਾਂ ਸਿਰਨਾਵਾਂ ਪੱਟੀ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਭਰ ਕੇ ਖੋਲੋ। ਗੁਗਲ ਰਾਹੀਂ

ਖੋਜ ਉਪਰੰਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕਲਿਪ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ਲਿੰਕ ਸਹੀ ਨਿਕਲੇ। ਕਈ ਲੋਕ ਨਕਲੀ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ

'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪਾਸਵਰਡ ਦੱਸ ਬਹਿਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ

ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਲ ਵਾਂਗ ਜ਼ਜ਼ਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ 'ਤੇ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ

ਨਾ ਕਰੋ। ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹੋ। ਸਾਈਬਰ

ਅਪਰਾਧੀ ਬਚੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਤਰਨਾਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਡਾਊਨਲੋਡ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚਲਾ ਖਤਰਨਾਕ

ਸਾਫ਼ਟਵੇਰ (ਮਾਲਵੇਅਰ) ਸਾਡੇ ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿਚਲੀ

ਜਾਣਕਾਰੀ ਚੁਕਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਆਨਲਾਈਨ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਸਿਰਫ਼

ਨਾਮੀ ਕੰਪਨੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰੋ। ਇਟਰਨੈੱਟ 'ਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਸੋਚ-ਸਮਝ ਕੇ ਪਾਓ। ਇਕ ਵਾਰ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ

ਦੀ ਵਧੇਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗਜ਼ਾਰੀ ਵਧੀਆ, ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਸਾਨਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਵੀਜ਼ ਮਿਆਦ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਰਜੀਆਂ ਬੀਤੀ 29 ਜਨਵਰੀ 'ਤੇ

ਲਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੈਲ ਤੱਕ ਜਾਰੀ

ਰਹੇਗਾ। ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੋਡਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਹੁੱਣ ਹੈਰ-ਹ

ਗਹਿਸਤੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਇਸ ਤਰਾਂ ਜਾਪਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕੱਚ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਖਸ ਕਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹੀਆ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪਹੀਏ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਰੋਤ੍ਤਾ ਪੈ ਜਾਵੇ । ਇਸਤਰੀ ਜੇ ਕਰ ਇੱਕਲੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸ ਆਟੇ ਦੀ ਚਿੜੀ ਜਿਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੁਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਪਣੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਬੈਠੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਹਿੰਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਾਗਿਆ ਸੀ । ਮਹਿੰਦਰ ਸੋਹਣਾ ਸੁਨੱਧ ਜਵਾਨ ਗੋਰਾ ਚਿੱਟਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਹੱਥ ਲਾਇਆਂ ਮੈਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ । ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਦਿਨ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਬੀਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਅੰਦਰ ਸੱਸ ,ਸਹੁਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਇਕ ਛੜਾ ਜੇਠ, ਦੋ ਵਿਆਹੇ ਹੋਏ ਦੇਵਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਜਵਾਨ ਦੇਵਰ ਸੀ । ਜਮੀਨ ਵੀ ਸੁਖ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਸੀ ਘਰ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਵਾਦ ਵਾਧੂ ਸੀ । ਇਸ ਤਰਾਂ ਕਹੋ ਕਿ ਦਿਨ ਤੀਆਂ ਵਾਂਗ ਲੰਘਦੇ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ ਦੋਵੇਂ ਦੇਵਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪ੍ਰੇਤੂ ਜਮੀਨ ਦਾ ਕੰਮ ਇਕਠਾ ਹੀ ਸੀ । ਮੇਰੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਦਿਗਾਰੀਆਂ ਪਿੰਡ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁਝੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ । ਦੋਵੇਂ ਦੇਵਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਘਰ ਦੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ । ਛੜਾ ਜੇਠ ਤਾਂ ਜਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਖੇਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਰੁੱਝਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ । ਖੇਤ ਹੀ ਬਾਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸਵੇਰੇ ਉਠ ਕੇ ਖੇਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਛੋਟਾ ਦੇਵਰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਟੀਚਾ ਮਿਥਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ । ਮੈਂ ਵੀ ਐਮ ਏ ਬੀ ਐਡ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਹੁਣ ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸੀ । ਘਰ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ । ਘਰ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਚੌਧਰ ਚਲਦੀ ਸੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਚੰਗੀ ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ ਸੀ । ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਦਾ ਭੁਜਿਆ ਸਰਪੰਚ ਸੀ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵੀ ਚੰਗੀ ਪੈਲੀ ਸੀ ਅਤੇ ਚੰਗਾ ਸੋਹਣਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪ੍ਰੇਤੂ ਮਹਿੰਦਰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਾਹਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਜਾਵਾਂ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀਆਂ ਦਿਗਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ । ਭਾਵੇਂ ਘਰ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਮਦਦ ਲਈ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ । ਪਸੂਆਂ ਲਈ ਸੀਰੀ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਇਥੋਂ ਤਕ ਧਾਰਾ ਕੱਢ ਕੇ ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਬਾਲਟੀਆਂ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਵਲੋਂ ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਸਾਰੀ ਪੈਲੀ ਇਕੱਠੀ ਹੀ ਸੀ । ਪ੍ਰੇਤੂ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ । ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸ ਕਿਲੇ ਕੱਢ ਕੇ ਸਭ ਦੇ ਹਿਸੇ ਦੱਸ ਦੱਸ ਕਿਲੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ । ਪੈਲੀ ਭਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਫਸਲ ਚੰਗੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਬਾਪੂ ਜੀ ਆਡੂਡੀਏ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਵੇਖਦੇ ਸੀ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮੀਏ ਹਿਸਾਬ ਵਿਚ ਫਰਕ ਜਾਪਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਇਤਨੀਆਂ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸੁਆਣੀਆਂ ਬੋਤਾ ਬਹੁਤ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਦਿਗਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਭੇਜ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿਚ ਵਡ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਪ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ । ਮੈਂ ਵੀ ਮਹਿੰਦਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਵੇਹਲੀ ਹੋ ਨਾਹ ਧੋ ਕੇ ਪਹਿਣ ਪਚਰ ਕੇ ਵੇਹਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਕਦੇ ਕੋਈ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਕਦੇ ਭੱਟ ਬਿਦਰ ਟੀ ਵਿੱਹੀ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਜਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਕੋਲ ਬੈਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ । ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸੈਨ੍ਹੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸੱਤ ਦਿੱਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ । ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਇਲਮ ਸੀ ਕਿ ਪੇਕੇ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਲਵੇਂ ਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੀਤਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਖਾਣ ਪਕਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰਸੋਈ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਸੈਨ੍ਹੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਕਦੇ ਕਦੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਨਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਂਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੂੜੀਆਂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਦਰਤੀ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਧੀ ਲਭਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ । ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਸੀ । ਬਹੁਤ ਸਮਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਹੋਸਟਲ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ।

ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ ਅਤੇ ਠੋੜੇ ਹੋਏ ਹੱਥ ਪੈਰ ਸੇਕ ਲਏ। ਮੈਂ ਮੱਕੀ ਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸਾਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅਸੀਸ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਖੇਤਾਂ ਵਲ ਗੇੜਾ ਮਾਰਨ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੇਠ ਲਈ ਵੀ ਤਾਜ਼ਾ ਰੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਗ ਦਾ ਕੌਲ ਭਰ ਉਸ ਵਿਚ ਮੱਖਣ ਦਾ ਪੇੜਾ ਰੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਠੰਡ ਘਟਣਾ ਲੱਗੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਬੋੜੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਮੱਹਿੰਦਰ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਚੈਕ ਕਰ ਦਵਾਈ ਲਿਖ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੱਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਬਾਪ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਹੋ ਤੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਚੈਕ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰੋ। ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਘਰ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸੀਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਝੋਲੀ ਭਰ ਦਿਤੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੇਰਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰਖਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆ। ਇੱਕ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਖ ਦਿਤਾ

ਕਹਾਣੀ

ਕੜੇ ਰਾਹ

ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਕਪੂਰਾ

ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਹਲਾਤ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕੇ ਲੱਤ ਟੁੰਟ ਗਈ ਹੈ ਸਿਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ ਖੂਨ ਕਾਫੀ ਵਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਬੇਬੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠ ਗਈ ਬੇਬੇ ਵੀ ਮਹਿਦਰ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਦਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮਹਿਦਰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੀ। ਰਾਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਕੇ ਕੱਢੀ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਵੀ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਬਾਕੀ ਘਰ ਦੇ ਮੇਂਬਰ ਵੀ ਘਬਰਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਦਵਾਈਆਂ ਲਈ ਅਹੁਰ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਵੇਰੇ ਆ ਕੇ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਾਲਤ ਖਡਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਖੂਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਲੱਤ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ ਅਸੀਂ ਚੜਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਚਤਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਖੂਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਦੱਸ ਵਜੇ ਤਕ ਮੇਰਾ ਜੇਠ ਵੀ ਉੱਥੇ ਪੁਜ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਵੀ ਚੈਕ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਚਤਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਸੋ ਖੂਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੋਤੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਖੂਨ ਚਤਾਉਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਜੇਠ ਕੱਲੋਂ ਇਕ ਬੋਤਲ ਖੂਨ ਦੀ ਲੈ ਕੇ ਚਤਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਖੂਨ ਚਤਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਤੇ ਬੇਬੇ ਜੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਬੋਤਲ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਤਾਂ ਮਹਿਦਰ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲੀਆਂ ਬੇਬੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਨੇਤੇ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਹਿਦਰ ਨੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਸਭ ਨੂੰ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਅਤੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਬੇਲਣ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਹਿਦਰ ਚੁੱਪ ਚਾਪ ਲੇਟ ਗਿਆ। ਬੋਤੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬੋਤਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤਾਂ ਕੁਲਬੀ ਖੂਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਗਿਆ ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਵੀ ਚੜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਖੂਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਬੋਤਲ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਆਖ ਡਾਕਟਰ ਹੋਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਦਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰਦੀ ਜਾਪੀ। ਲੱਤ ਉਪਰ ਪਲਸਤਰ ਲੱਗ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਲੱਤ ਦੀ ਪੀਤ ਘਟ ਗਈ ਸੀ ਹੁਣ ਸਿਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਦਰਦ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਰਦ ਦੇ ਟੀਕੀ ਲਗਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲਗਨਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਖਬਰ ਲਗਦੀ ਗਈ ਆਉਣ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਤਾ ਲੈਣ ਆ ਰਹੇ ਸੀ। ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਬੈਠਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਮਹਿਦਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਵੀ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਨਰਿੰਦਰ ਦਾ ਪੇਪਰ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਪੱਕੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਪਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਖੁੱਲ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੰਘ ਗਏ ਸੀ ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਛੁਟੀ ਮਿਲਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਛੁਟੀ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਕਾਹਲੀ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਸੀ ਕੇ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਦਿਨ ਬਿਨਾਂ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਮਹਿਦਰ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਵੀਂਹ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਚੈਕ ਕਰਵਾ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਲਸਤਰ ਖੋਲ ਕੇ ਜੋੜ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕਰ ਛੁਟੀ ਲੈ ਲਈ ਅਤੇ ਮਹਿਦਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ।

ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਸਤਾ ਲਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਘਰੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਿਮੌਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਏਧਰ ਉਧਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਨਰਿੰਦਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਵੀ ਮੈਰਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਕਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਬੇਬੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਪੁੱਛਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਰਸੋਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਿਦਰ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ ਮਹਿਦਰ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖੁਆ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਵੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਖਾ ਹੀ ਲਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਨਰਿੰਦਰ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਸਮੇਂ ਲੜੀਂਦੇ ਫੱਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਏ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਰਿੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੇਟੇ ਵਿਖਾਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਫੇਟੇ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਕਹਾਣੀ ਬਿਖੜੇ ਰਾਹ ਡਾਕਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਟਕਪੂਰਾ

गिए। उह वी अपणी कुड़ी नुँ हड्टी वाले सिन नाल
लै आउंसी सी। मैं उस नुँ पड़ा दिआ करदी सी। उस
दे इमिडिहान वी नेडे आ रहे सना खुब मेहनत कर
रही सी। उस दी माँ नुँ उस तों संगीआं उमीदां सना।

ਮੇਰਾ ਛੁਟਾ ਦੇਵਰ ਲਗਭਗ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਘਰ ਆ
ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਪਣੇ ਕਪੜੇ ਪੁਆ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ
ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬੈਠ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀਆਂ
ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਦੱਸ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ
ਦੇ ਇਮਿਤਿਹਾਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਆ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਲਗਭਗ ਦੋ
ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤک ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ
ਇਮਿਤਿਹਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆ ਜਾਵੰਗਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਘਰ ਹੀ
ਰਹਾਂਗਾ ਅਤੇ ਬਾਧੂ ਜੀ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਾਂਗਾ।
ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ
ਦੇਵਰ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਲੱਭ ਲੈ ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ
ਵੀ ਕਰ ਦੇਣੀਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸੁਰਖ਼ੂ ਹੋ ਜਾਣੀਏ। ਮੈਂ
ਆਪਣੇ ਦੇਵਰ ਨਹਿੰਦਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਟਾਲਾ
ਵਾਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ ਜੇ ਕਰ
ਕੋਈ ਕੁੜੀ ਤੇਰੇ ਪਸੰਦ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ
ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਤੇਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ
ਦੇਵੀਏ। ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾਬੀ
ਇਮਿਤਿਹਾਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਪਿਆਨ
ਇਮਿਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੈਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ
ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਸੱਸ ਮਾਂ ਨਾਲ ਨਹਿੰਦਰ
ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ।

ਸੁਰਜ ਪੱਛਮ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਨੀਵਾਂ ਲਹਿ ਗਿਆ
ਸੀ। ਘਸਮੈਲੈ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡਿਦੀਆਂ ਕਾਂਵਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ
ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਪੱਛਮ ਦੀ ਹਿਕ
ਲਹੁ ਵਾਂਗ ਲਾਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਠੇ ਉਪਰ
ਕੁੜੀਆਂ ਸਵੇਰੇ ਦੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾਏ ਕਪੜੇ ਲਾਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਹਨੇਰੀ ਚੜ੍ਹ ਆਈ ਸੀ। ਮਹਿੰਦਰ ਹਾਲੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਪੁਜਾ
ਸੀ ਮੈਂਹੁੰ ਚਿੰਤਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੁਜੇ ਦੇਵੇਂ ਭਰਾ ਘਰੇ ਪਹੁੰਚ
ਗਏ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਦੀ ਚਾਲ ਫਤ ਲਈ ਸੀ ਇਕ ਇਕ
ਮਿਟ ਪਹਾੜ ਬਣ ਖਲੋਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਘੜੀ ਦੀ ਟਿੱਕ ਟਿੱਕ
ਤੇ ਘੂੰਮਦੀਆਂ ਸੁਈਆਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਨੂੰ ਕੁਤਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।
ਮੇਰੀ ਨਿਗਾਹ ਬਾਹਰਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਲ ਸੀ। ਅਚਾਨਕ
ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਿਆ ਮੈਨੂੰ ਸੱਕ ਹੋਇਆ ਕਿ, ਮਹਿੰਦਰ ਨੇ
ਕਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੜਕਾਇਆ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅੱਪ
ਖੋਲ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇਗਾ।
ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਸਕੂਲ ਦਾ ਪੀ ਟੀ ਮਾਸਟਰ ਸੀ। ਉਸ
ਨੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਬਾਪੂ
ਜੀ ਨੇ ਦੇਵੇਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਾਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ
ਵੀ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਸੁਨੋਹਾ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਮਹਿੰਦਰ ਦਾ
ਐਕਸੀਸਡੈਂਟ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉੱਜ ਉਹ ਠਿਕ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ
ਉਸ ਕੋਲ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਟਾਫ ਉਸ ਨੂੰ
ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਦਮ ਬਚਰਾ ਗਈ।
ਆਪਣੀ ਬੇਬੇ ਦੇ ਗੱਲ ਲੱਗ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਬੇਬੇ ਜੀ ਨੂੰ
ਹੋਸਲਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਕਾਰ
ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਚੱਲ ਪਏ।

ਨਿੰਦਰ ਦਾ ਪੇਪਰ ਵੀ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ ਉਹ ਵੀ
ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ ਖੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ
ਖੱਕੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਹੋਇਆ
ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ
ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹ ਮੇਰੇ
ਨਾਲ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ
ਸੀ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਖੁੱਲ ਕੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ
ਪਿਆ ਸੀ। ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲੰਘ ਗਏ ਸੀ
ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਛੁਟੀ ਮਿਲਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ
ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਛੁਟੀ ਲੈਣ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਕਾਹਲੀ
ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੀਲੀ ਸੀ ਕੇ ਹਾਲਤ
ਵਿਚ ਦਿਨ ਬਿਨਾਂ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ
ਡਾਕਟਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ
ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਤਸੀਂ ਮਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਘਰ
ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਵੀਹ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਆ ਕੇ ਚੈਕ
ਕਰਵਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਲਸਤਰ ਖੋਲ ਕੇ ਜੋੜ
ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖ ਲਵਾਂਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਲਾਹ ਕਰ ਛੁਟੀ ਲੈ ਲਈ
ਪੜ੍ਹੇ। ਪੜ੍ਹੀ ਵੀ ਵੱਡੀ ਰਿੱਹਿ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕਿੱਥੇ

ਅਤ ਮਾਹਰਦਰ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿਚ ਪਾ ਕ ਘਰ ਲ ਗਈ।
 ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਸਤਗਾ ਲਗਾ ਦਿਤਾ ਅਤੇ
 ਘਰੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਿਮੌਂਵਾਰੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਏਧਰ
 ਉਧਰ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਨਿਰਦਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਬੇਬੇ
 ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਸੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇੱਕਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਬੇਬੇ
 ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮੇਰੀ ਹਾਲਤ ਪੁੱਛਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਰਾਮ ਕਰਨ
 ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਇਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕੰਮ ਵਾਲੀਆਂ
 ਰਸੋਈ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ
 ਮਹਿੰਦਰ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਹੀ
 ਮਹਿੰਦਰ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਾਂਦਾ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ
 ਵੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਖਾ ਹੀ ਲਿਆ
 ਕਰਦੀ ਸੀ। ਨਿਰਦਰ ਨੂੰ ਬੇਬੇ ਜੀ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਸੀ ਕਿਸ਼ਨਾ
 ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸਮੇਂ
 ਲੜੀਂਦੇ ਫੱਲ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖ
 ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੱਲਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੀ
 ਪਸੰਦ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਤਾ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫੋਟੋ ਵਿਖਾਣ ਲਈ
 ਆਖਿਆ। ਫੋਟੋ ਉਸ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ।

ਯਾਦ ਕਰੀਏ ਉਸ ਫ਼ਕੀਰ ਨੂੰ...

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬੀ ਰਾਜ ਦੀ ਉਮਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੰਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਇਕ ਦਹਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਭਰਾ ਮਾਰ੍ਹ ਜੰਗ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੁੱਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਿੰਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਯੁੱਧ ਕੀਤਿਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਗੀ ਸੁਰ ਪਨਪਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ 1857 ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਰਜਵਾਡਿਆਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਜਫਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਗੂ ਮੰਨ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚੁੱਧ ਵਿਦਰੋਹ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬਗਾਵਤ (Sepoy Mutiny) ਕਹਿ ਕੇ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਗਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਗਾਵਤੀ ਸੁਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਾਲ ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦਾ ਝੰਡਾ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਵੱਡੇ ਕਹਿਰ ਚਾਹੇ ਅਤੇ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਪਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਾਹਮਣੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਉਡਾਇਆ। 1907 ਵਿਚ 'ਪੱਗਤੀ ਸੰਭਾਲ ਜੱਟਾ' ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਭਰੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਹਿਰ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਭਰੀ ਜਿਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਸਨ। ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦਾ ਮੁੱਖ ਖਾਸਾ ਇਸ ਦਾ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ, ਇਨਕਲਾਬੀ, ਧਰਮ-ਨਿਰਧਾਰ ਤੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਰਦਾਰ ਸੀ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਟੋਲੇ/ਗਰੁੱਪ ਸਨ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘੀ ਟੱਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਪਾਰਟੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਹੀ ਸੀ।

ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦਾ ਜਨਮ 4 ਜਨਵਰੀ 1870 ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਖੁਤਰਾ ਖੁਰਦ (ਨਾਨਕੇ ਘਰ) ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਨ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਨ ਰਾਮ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਮਸਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਕੁ ਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੇਹਾਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂਮੁਖੀ ਤੇ ਮਦਰਸੇ 'ਤੋਂ ਉਰਦੂ ਸਿੰਖੀ। ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਾਬਾ ਕੇਸਰ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਨੂੰ ਇਉਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ: "ਹੁਣ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਪਰਜਾ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਉਠ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਮਨੁੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖੋਂ ਵੱਖ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ (ਸਵਰਾਜ) ਕਾਇਮ ਹੋਵੇਗਾ ਦੇਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਚਾਇਤ ਬਣ ਜਾਵੇਗੀ। ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਭਾਈ ਭਰਾ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪੈਣਗੇ। ਕੋਈ ਲੜਾਈ ਲਗੇਗਾ। ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਛੋਤੀ ਪਰਲੋ (ਕਿਆਮਤ) ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਪਰਲੋ (ਇਨਕਲਾਬ) ਖਿਆਲਾਂ (ਸੁਭਾਵਾਂ) ਦੀ ਪਰਲੋ ਹੋਵੇਗੀ।"

ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ 'ਮੇਰੀ ਆਪ ਬੀਡੀ' ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬਿਊਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਵਿਚ 1907 ਵਿਚ ਏਸੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਦੰਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਬੈਲੀਂਗਮ ਤੇ ਵਾਸਿੰਗਟਨ ਦੇ ਜੰਗਲੀ ਲੱਕਤੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਕੌਪਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵੱਡੀ ਗਿੱਢੀ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਥੇ ਹਮਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਨੇ ਤੇ ਕੈਲਾਫੋਰਨੀਆ ਵਿਚ ਨਸਲੀ ਜ਼ਿਹਿਰ ਫੈਲਿਆ ਹੈ। ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ (ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ) ਮੂਲਮੈਂਟ ਚੱਲੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਈ

ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਆਜ਼ਾਦ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਰਾਜ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਇਕ ਦਹਕੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਭਰਾ ਮਾਰ੍ਹ ਜੰਗ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗੁੱਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਸਿੰਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਯੁੱਧ ਕੀਤਿਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਜਲਦੀ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਗੀ ਸੁਰ ਪਨਪਣ ਲੱਗੇ ਅਤੇ 1857 ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਜਾਂ ਤੇ ਰਜਵਾਡਿਆਂ ਨੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹ ਜਫਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਆਗੂ ਮੰਨ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਚੁੱਧ ਵਿਦਰੋਹ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਮ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਬਗਾਵਤ (Sepoy Mutiny) ਕਹਿ ਕੇ ਛੁਟਿਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਦਰੋਹ ਨੂੰ ਗਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਬਣਨਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵੱਖਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਉਸ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਸੀ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਤੇ ਦਲਿਤ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸੈਨਿਕ ਬਣਿਆ। ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹੁਕਮਤ ਜਲੋਂ ਦੀ ਫੌਟੀ ਮੌਟੀ ਕਣੀ ਉਸ ਨੂੰ, ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਰਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲੀ, ਸਰਗੋ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣੀ ਬਣੀ ਬਣੀ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਪਾਹੀ, ਲਾਂਸ-ਨਾਇਕ, ਨਾਇਕ, ਹਵਾਲਦਾਰ, ਜਮਾਂਦਾਰ, ਰਿਸਾਲਦਾਰ ਆਦਿ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨੂੰ ਬਰਤਾਰਨੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਇਹ 'ਮਿਹਰ' ਹਾਸਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਰੇਲ ਪਟੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਨੁਭਵ ਦੀ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ ਇਕ ਗਦਰੀ ਕਵੀ ਨੇ ਏਦਾਂ ਕੀਤੀ: "ਗ੍ਰੋਪ ਤੋਡਿਆਂ, ਸੇਲਰੀ ਲਾਉਇਆਂ ਦੇ, ਸੀਡ ਗੱਡਿਆਂ ਦੇ ਗੋਡੇ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਲ ਫੌਟਿਆਂ ਪਾਟ ਗਏ ਹੱਥ ਸਾਡੇ, ਇਨ ਕੱਟਣੇ ਬੜੇ ਮੁਹਾਲ ਹੋ ਗਏ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਭਵਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਿਚ ਨਵੀਂ ਰਾਜਸੀ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮ ਕਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੁ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਤਮ ਕਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਦੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ-ਚੁੱਕਾਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੁ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਤੇ ਭੁੱਲੀਆਂ ਦੁਸ਼ਵਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 26 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 9 ਵਾਰ ਭੁੱਖ ਹਤਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਵਿਚ ਅਸਹਿ ਕਸਟ ਝੱਲੇ ਅਤੇ 2 ਵਾਰ ਭੁੱਖ ਹਤਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਯਾਵਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰਾਂ ਤੇ ਕਛਹਿਰਿਆਂ ਲਈ, ਲਾਹੌਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਦਲਿਤਾਂ ਦੀ ਬਾਬਾਬਰੀ ਲਈ ਅਤੇ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿਚ ਭੁੱਖ ਹਤਤਾਲ ਕੀਤੀ। ਯੋਲ ਕੈਪ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਅਪਰੈਲ 1943 ਨੂੰ ਰਿਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਭਕਨੇ ਕੁਲ ਹਿੱਦ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਇਜ਼ਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰਨ ਪਹੁੰਚੇ। ਆਪਣੀਆਂ ਆਤਮ ਜੀਵਨੀਆਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਭ ਕੁਝ ਬੜੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਦੂਸਰੇ ਗਦਰੀ ਭਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਬਹੁਤ ਸਰਧਾ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਬਾ ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਉਚੀ ਕੌਮੀ ਸੇਵਾ ਅੱਜ ਤਕ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਤੇ ਸੇਠ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।"

1857 ਦੇ ਗਦਰ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਗਦਰ ਨਾਲ ਦਾ ਅਖਬਾਰ ਚਲਾਇਆ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਪਰਵਾਸੀ ਨਾਲ ਵਰਵਾਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਗਦਰੀ ਕਹਿ ਕੇ ਬਲਾਏ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। 1914 ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਹਿੰਦੇਸਤਾਨ ਵੱਲ ਚਾਲੇ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੌਜੀ ਰਸਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਦਰਾਸ ਨਾ

ਸਾਡੀ ਸਿਹਤ

ਇਹ ਆਦਤਾਂ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ

ਦਿਮਾਗ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਡੀ ਜੀਵਨਸ਼ੈਲੀ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ। ਸਾਡੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਰੁਟੀਨ 'ਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਅਣਸਾਣੇ ਵਿਚ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਾਡੀ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ, ਸੋਚ ਦੀ ਸਾਰੋਂਸਾ, ਇਕਾਗਰਤਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਆਦਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਕਿਹੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਰ ਤੱਕ ਬੈਠੋ ਰਹਿਣਾ

ਡਿਜੀਟਲ ਮਾਪਿਆਮ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਇੱਕੋ ਜਗ੍ਹਾ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਕਾਰਨ

ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਖੂਨ ਸੰਚਾਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਕ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਾ ਬੈਠੋ। ਕੰਮ ਦੌਰਾਨ ਜਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬੋਡੀ ਜਿਹੀ ਸੈਰ ਕਰੋ।

ਵਧੇਰੇ ਸਕ੍ਰੀਨ ਸਮਾਂ

ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਮਾਰੁਟ ਫੋਨ, ਲੈਪਟਾਪ ਆਦਿ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਨੀਲੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਦਿਮਾਗ ਬੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਰਕੋਡੀਅਨ ਰਿਦਮ ਵੀ ਖਰਾਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਨਸੈਨੀਆ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਸਕ੍ਰੀਨ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਸੀਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ।

ਮਾੜੀ ਖੁਰਾਕ

ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਕਾਵਾਂ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਲ ਹੀ ਪੋਸ਼ੇਸ਼ਟ ਫੁਡ ਆਈਟਮਾਂ, ਅਲਕੋਹਲ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਿਹਤਮੰਦ ਚਰਬੀ ਦਿਮਾਗ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹਨ। ਇਹ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਲਜ਼ਾਈਮਰ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਖੁਰਾਕ ਅਧਾਰਿਤ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੌਸੀ ਫਲ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਸਾਬਤ ਅਨੱਧ, ਸਿਹਤਮੰਦ ਚਰਬੀ, ਲੀਨ ਪ੍ਰੋਟੀਨ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ।

ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਜਾਗਣਾ

ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਦੇਰ ਰਾਤ ਤੱਕ ਜਾਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੋਸ਼ਲ ਮੀਡੀਆ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਕ੍ਰੋਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਪੂਰੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਲੈ ਪਾਉਂਦੇ। ਨੀਂਦ ਦੀ ਕਮੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਾਡੇ ਬੋਧਾਤਸਕ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਕਮਜ਼ੂਰ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ, ਸਮੱਸਿਆ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਮੁਸਕਲ ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸੌਂਦ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ 7-8 ਘੰਟੇ ਦੀ ਨੀਂਦ ਲਵਾਲੀ ਹੋ।

ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਣ ਨਾਲ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਯਾਦਦਾਸ਼ਤ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸ਼ ਪਾਣੀ ਦੀ ਕਮੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਫਲੂਡ ਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਸੰਤੁਲਨ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 8-9 ਗਲਾਸ ਪਾਣੀ ਪੀਓ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਸਰੀਰ ਹਾਈਡਰੇਟ ਬਣਿਆ ਰਹੇ।

ਘਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮੁਕਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਨ ਇਹ ਤਰੀਕੇ

ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹਵਾ 'ਚ ਸਾਰ ਲੈਣ ਨਾਲ ਕਈ ਸਿਹਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਹਵਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਫੇਡਿੰਗਿਆਂ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਹ ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨਾਂ, ਚਮੜੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਲੋ-ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਰੱਖਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਫੈਲੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸਕਲ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਮੁਕਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਉਪਾਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਤਾਂ ਆਉ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ...

ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕਰੋ
ਸਫ਼ਾਈ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ਾਈ ਉਤਪਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੈਮੀਕਲ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਸੀਂ ਰਸੋਈ, ਬਾਬੁਰੂਮਾਂ ਅਤੇ ਖਿਤਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੁਦਰਤੀ ਸਫ਼ਾਈ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹ ਨਾਲ ਫੇਡਿੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਕਿਊਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਸ੍ਹਾਂ ਹੋਣੇ ਵਿੱਚ ਰੂਪਾਂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਵੈਕਿਊਮ - ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸੋਫ਼ੇ ਤੋਂ ਧੂੜ ਸਾਫ਼ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹਵਾ

ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ - ਕੁਝ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜੋ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਸੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਬੂ ਫੈਲਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਮੋਮਬੱਤੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਜਗਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਾਓ।

ਤਾਜ਼ੀ ਹਵਾ - ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਭਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ਾਈ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕਿਸੇ ਵਿਆਸਤ ਸੜਕ ਦੇ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਖਿਤਕੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਾ ਛੱਡੋ। ਇਹ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਅਤੇ ਸਲਫਰ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਵਰਗੀਆਂ ਜ਼ਿਹੀਲੀਆਂ ਗੈਸਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੇਅਰ ਪਿਊਰੀਫਾਇਰ - ਇੱਕ ਚੰਗਾ ਦੇਅਰ ਪਿਊਰੀਫਾਇਰ ਨਾ ਸਿਰਫ PM0.1 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫੈਟੇ ਐਲਰਜ਼ੀਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਟਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਗੈਸਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੱਥਸ, ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹੋ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਵਿੱਚ ਧੂੜ ਦੇ ਕਣ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਧੂੜ ਅੰਦਰਲੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਹ ਨਾਲ ਫੇਡਿੰਗਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਕਿਊਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਸ੍ਹਾਂ ਹੋਣੇ ਵਿੱਚ ਧੂੜ ਦੇ ਕਣਾਂ

ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕਰਮਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਂਟੀਆਕਸਿਡੈਂਟ ਵੀ ਰੈਡੀਕਲਸ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅੰਵਲਾ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਲੈਸਟੋਲ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਦਿਲ ਨਾਲ ਜੁਤੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ 'ਚ ਖਰਾਬ ਕੋਲੈਸਟੋਲ ਦਾ ਜਮਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਅੰਵਲਾ ਖਾਣ ਨਾਲ ਧਮਨੀਆਂ 'ਚ ਜਮਾ ਚਰਬੀ ਘੱਟ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ 'ਚ ਖੂਨ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਠੀਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦਿਲ ਬਲਕਿ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦਗਾਰ

ਅੰਵਲਾ ਚਰਬੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱ

ਨਵੇਂ ਵਰ੍਷ ਦੀ ਸੁੱਭ ਆਮਦ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਗਤ
ਨੂੰ ਸੱਖ ਸੱਖ ਮੁਸਾਰਕਾਂ ਹੋਵਣ ਅਤੇ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਆਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਲ
ਨੂੰ ਸੱਖ ਸੱਖ ਮੁਸਾਰਕਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੁਨੌਰੀ ਸੈਗ ਨਾਲ ਨਿਵਾਜੇ।

ਬਰਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ
Tanjit Manmit

ਜਾਣੋ ► **Quik Signs**

E-mail: tanjit5020@yahoo.com
manmit5020@yahoo.com
visit us at : www.quicksigns.us

ਸਿਹਤ ਨਰੋਈ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ, ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਕਰੀਂ।
ਕਿਰਤੀ ਕਾਮੇ, ਹਾਲੀ, ਪਾਲੀ ਖੁਸ਼ ਵਸਣ ਸਭ ਘਰੋਂ ਘਰੀਂ।
ਸੁਖੀ ਵਸਣ ਸਭ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ, ਬੋਝੇ ਖੁਸ਼ੀਂ ਭਰੀਂ।
ਅਗਿਆਨਤਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਭਜਾ ਕੇ, ਫਿਜਾ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਕਰੀਂ।
ਬੰਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣੇ, ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ।
ਹਰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਤੂੰ ਸੁਖ ਵਰਤਾ ਕੇ, ਰਹਿਮੇ ਰਹਿਮ ਕਰੀਂ।
ਕੁੱਖਾ ਨਾ ਕੋਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੌਡੇ, ਐਸਾ ਕਰਮ ਕਰੀਂ।
ਤੰਗੀ ਤੁਰਸ਼ੀ ਦੂਰ ਭਜਾਵੀਂ, ਸਭਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜੀਂ।
ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਨ ਕੋਈ ਵਾਂਝਾ ਰਹੇ, ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ।
ਨਵੇਂ ਵਰ੍਷ ਵਿੱਚ ਮੇਰਿਆਂ ਰੱਬਾ, ਸਭ ਤੇ ਮਿਹਰ ਕਰੀਂ।

ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ, ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ, ਥੈਨਰ, ਹੈਂਲ ਕਲਰ ਪ੍ਰੈਸਟਰ, ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਡ, ਬਿਜ਼ਨੈਸ ਕਾਰਡ,
ਮੈਗਾਲੈਟਿਕ ਸਾਈਨ, ਫਲਾਈਰਜ਼, ਵੈਸਟੋਰੈਟਾਂ ਦੇ ਸੈਰਿਲੂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ।
ਆਸੀਂ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੇ ਸਾਈਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਏ ਸਾਈਨਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

Contact : 661.703.8795, 661.900.7357

ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਡੀਲਰਸ਼ਿਪ
ਅਪ ਕੀ ਆਪਣੀ ਡੀਲਰਸ਼ਿਪ।

USA TRUCK SALES

1-833-MYUSA-24 (833-698-7224)
USATRUCKSALES.COM

TRUCK LOANS BUY, SELL & CONSIGNMENT USED TRUCKS & TRAILERS

UNIVERSAL TIRE HUB
BAKERSFIELD, CA

TRUCK & TRAILER TIRES

ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਟਾਈਰ ਹੈਬ, ਬੈਕਰਸਫਿਲਡ, ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ
ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਟਰੇਲਰ ਦੇ ਵਧੀਆ ਟਾਈਰ ਵਾਗਿਬ ਰੇਟ ਤੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

TRAILER \$1699
(ALL TAX INCLUDE 8 TIRES)

DRIVE TIRES \$1850
(ALL TAX INCLUDE 8 TIRES)

ਫੋਨ : 661.735.0001
ਫੋਨ : 661.735.0002

2309 S UNION AVE,
BAKERSFIELD, CA 93307
info@universaltirehub.com

WE ACCEPT BULK ORDERS AND CONTAINER SHIPMENTS

BEST
PRICE
IN
CALIFORNIA

HUBTRACTIERTYRES JOURNEY TO THE FUTURE Avantech ROADX TYRE Firestone AEOLUS PIRELLI BRIDGESTONE